

KOTORSKE LISTINE (6)

Jovan J. Martinović

In this issue we are completing the publishing of documents for the medieval history of Kotor: memorial of the bishop Nicanor from Zeta of 1297; on behalf of King Milutin, T. Buća is paying off the merchants of Dubrovnik in 1315; four documents from the period 1313 - 1339 telling about the tax that Dubrovnik had been paying to the King of Serbia; a document on the election of an abbot of the St Maria Gurdić Church 1318; a deed of donation to the St Tripun Church of 1322; a document on the election of an abbot of the St Lovro Church of 1324; a proxy statement of 1338 for a dispute with Dubrovnik; a note on the payment of all debts of Dubrovnik to the King of Serbia of 1340; Nikola Buća builds the Monastery of St Nikola; a protest of Pope Clement VI to the King of Serbia because of the appropriation of the Benedictine monasteries, 1345; Stefan Dušan, the Tsar of Serbs and Greeks, confirming old properties of Kotor in 1351; Stefan Dušan confirming old privileges to Kotor in 1351.

37. 1297. godine (u Kotoru ?):

Pomen zetskog episkopa (prezbitera) Neofita

Smičiklas kao bilješku, bez ikakvih komentara, navodi zapis iz kolekcije Papafava sa pisanim pomenom zetskog prezbitera, odnosno, episkopa Neofita, koji se pominje u ćiriličkom natpisu na kamenoj ploči iznad vrata katoličke crkve Sv. Petra u selu Bogdašići, ne mnogo udaljenom od preromaničke benediktinske

opatije Sv. Mihaela na poluostrvu Prevlaka ili „Tumba sancti Archangeli“ iz listine br. 1 ovog rada, na kome je, po tradiciji, početkom XIII vijeka bila osnovana pravoslavna Zetska episkopija.

**Smičiklas, Codex, VII, str. 291, dok. br. 251;
Kukuljević, Regesta, no 1599.**

Neophitus Joannes presbyter ex Zeta extruxit ecclesiam sancti Michaelis in loco dicto Bogdašić iuxta Cattarum ad honorem beatae Mariae virginis, sancti Bartholomei et sancti Ioannis apostoli, diebus honorificentissimi et deo observantissimi regis Urosii.

P r e v o d :

Neofit Ivan, sveštenik iz Zete, sagradio je crkvu Sv. Mihaela u mjestu zvanom Bogdašić blizu Kotora, u čast Blažene Djevice Marije, Sv. Bartolomeja i Sv. Ivana apostola, u vrijeme najčasnijeg i bogu najposlušnijeg kralja Uroša.

*Ova „bilješka“ mogla bi da pokrene čitav niz pitanja o izvornom ili naknadnom postavljanju pomenutog ćiriličkog natpisa na fasadi crkve Sv. Petra u Bogdašićima, za kojeg se pojedini zalažu da je na autentičnom mjestu, potpuno ignorišući biskupske vizitacije XVII i XVIII vijeka, koje tvrde da je natpis prenesen sa poluostrva Prevlaka, odnosno, sa ruševina nekadašnje benediktinske opatije Sv. Mihaela, početkom XIII vijeka pretvorene u sjedište Zetske episkopije /(**1**).*

B i l j e š k e :

1. Milošević Miloš. *Oko sukcesije sakralnih objekata na istoj građevini u Bogdašićima u Boki Kotorskoj*, Prijatelj zbornik, I, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 32, Split, 1992, str. 301-314, insistira na tome da je na položaju sadašnje katoličke crkve Sv. Petra na brežuljku Gradac u Bogdašićima izvorno

sagrađena benediktinska opatija Sv. Petra „sa klaustrom i samostanom (cca10-13. stoljeće), pa preko Neofitove rekonstrukcije (13-15. stoljeće) do katoličke crkve sa kapelama od 15. stoljeća do danas“, ali ne vodi računa o, u istom radu citiranom, latinskom tekstu vizitacije biskupa Marina Drago od 12. jula 1689. godine (Biskupski arhiv Kotor = BAK, BI, Drago, str. 115-117), koji doslovno glasi: „**Inscriptio translata ex ecclesia Sancti Michaelis, ex loco Preulaca, seu Barda, et nunc remissa in ecclesia Sancti Petri Bogdascichi, in faciem ecclesiae**“, odnosno, o dijelu teksta vizitacije biskupa Stefana de Oleo od 10.jula 1766. godine (BAK, BI, XLVI, Stephanus de Oleo, str. 766-768), koji glasi: „**Lapides characteribus incisas, translata fuisse ob ecclesiam Sancti Michaeli Archangeli de Prevlacha**“.

38. 1312. godine, 15. decembra – 1315. godine, 14. jula, u Dubrovniku:

Potvrda o isplatama dubrovačkih trgovaca srpskom kralju Smičiklas ovu interesantnu listinu donosi prema zapisu u „Diversa cancellariae 1313“ u Arhivu Dubrovnika.

**Smičiklas, Codex, VIII, str. 324-325, dok. br. 268;
Pucić Medo, Spomenici srpski, II, br. 1, str. 1.**

Die XV decembris.

Tripe de Buchia / (1) de Cataro, nuntius domini regis Vrosii / (2), nomine et vice ipsius domini regis facit manifestum, quod dat Mençio, filio quondam Mathie de Mençe, totam actionem, rationem et potestatem realem et plenam, quam habet ipse dominus rex super Gregorium Prodani de Monachi, et Teodorum et Matheum et Nicolam, filios quondam Jacobi de Crusi, per omnes scripturas et cartas occasione mercatorum dicti domini regis; quod ipse Menc{e}

habeat super predictos et {super} quemlibet predictorum et {super} ipsorum bona totam rationem et potestatem, quam habebat ipse dominus rex occasione predicta.

Et hoc ideo, quia dictus Tripe nomine dicti domini regis fuit confessus, se recepisse a dicto Mençio pro predicto Gregorio et cognatis solvente yperperos V. C, qui deficiebant ad plenam solutionem debitorum dicti domini regis. Et dictus Tripe promittit et se obligat mittere unam poveliam /(3) cum sigillo dicti domini regis de satisfaccione et fine dictorum mercatorum illius tenoris, de quo est una copia scripta per Stoianum usque ad sex menses proximos. Et si non mitt{er}et dictam poveliam ad dictum terminum, quod ipse Tripe teneatur soluere dicto Mençio yperperos V. C. Item quod dictus Tripe teneatur mittere dicto Gregorio omnes cartas de notaria, quas fecit dictus Gregorius super se et cognatum eius in Cattaro, quas cartas habet Paulus de Thoma /(4). Et dicta povelia debet mitti scripta in carta de pergameno cum sigillo dicti domini regis.

Die VI, mensis marcii Junius de Mathia de Mençe, procurator dicti Mencii, fuit confessus, se recepisse a dicto Tripe predictam poveliam et cartas notarie supradictas secundum tenorem suprascripte scripture.

1315, die 14. iulii. Theodorus fuit confessus quod ita est rei veritas, sicut suprascriptum est, pro parte sua de dicto debito.

P r e v o d :

Dana 15. decembra.

Tripe (Mihailov) Buća iz Kotora, poslanik gospodina kralja Uroša (Milutina), u ime istog gospodina kralja učinio je izjavu da daje Mencu, sinu pokojnog Matije Menčetića, sva izvršenja i stvarno i potpuno ovlašćenje koje ima sam gospodin kralj prema Gregoriju Prodanovom iz Monaka (?), te Teodora, Mateja i

Nikole, sinova pokojnog Jakova Kroze, za sva pisma i isprave u slučaju trgovaca rečenog gospodina kralja; neka sam Mence ima nad gorerečenima i nad svakim od gorerečenih i nad njihovim dobrima sve razloge i ovlašćenja, koja je imao sam gospodin kralj u rečenom slučaju. I ovo takođe, da je isti Tripe u ime rečenog gospodina kralja izjavio da je dobio od rečenog Menca za pomenutog Gregorija i rođake isplaćeno 500 perpera, koji su nedostajali do potpune isplate dugova rečenom gospodinu kralju. A rečeni Tripe je obećao i obavezao se poslati jednu povelju sa pečatom rečenog gospodina kralja o isplati i podmirenju dugova rečenih trgovaca, od čega je jednu kopiju napisao Stojan, šest idućih mjeseci. No ako ne bi poslao rečenu povelju u navedenom roku, neka sam Tripe nadoknadi rečenom Mencu 500 perpera. Takođe da rečeni Tripe pošalje rečenom Gregoriju sve notarske isprave, koje je sam Gregorije dao napisati za sebe i svoje rođake u Kotoru, a koje isprave ima Pavle Tomin (Drago). A rečena povelja mora biti poslata napisana na papiru od pergamenta sa pečatom rečenog gospodina kralja.

Dana 6. mjeseca marta, Junije Matijin Menčetić, zastupnik rečenog Menca, izjavio je da je od rečenog Tripa dobio gorepomenutu povelju i pomenute notarske isprave prema odredbama gorenavedene isprave.

1315, dana 14. jula, Teodor je izjavio da je ovo sve istinita stvar kako je gore napisano za njegov dio rečenog duga.

Značajno je što se u ovoj listini Tripun, ili Tripe, Mihailov Buća, jedan od najznačajnijih ljudi prve polovine XIV vijeka u Kotoru, naziva poslanikom kralja Milutina, te što u kraljevo ime vrši podmirenje dugova dubrovačkih trgovaca samom kralju, obećavajući da će im za to u određenom roku poslati povelju na pergamentu, ovjerenu kraljevim pečatom, koja se – nažalost - nije sačuvala. U listini se takođe pominje i Pavle Tomin iz velikog klana Drago, još jedan veliki privrednik Kotora toga vremena.

B i l j e š k e :

1. Tripun Mihailov Buća, jedan od najjačih privrednika Kotora prve polovine XIV vijeka, poslanik kralja Milutina 1308. godine na dvoru pape Klementa V u Avinjonu i kod Charlesa de Valois (1270-1325), sina francuskog kralja Philippea III i pretendenta na presto Latinskog carstva, koji je u vezi s tim sklopio ugovor sa kraljem Milutinom.

2. Srpski kralj Milutin imao je i titulu Uroš II.

3. Upotrebljen slavenski izraz »**povelja**«, naravno, u latiniziranom obliku.

4. Pavle Tomin iz ogranka Toma velikog klana Drago, zajedno sa Tripunom Mihailovim Buća poslanik kralja Milutina u Francuskoj.

39. 1313. godine, 29. oktobra, u Dubrovniku:

Potvrda o primanju Svetodimitarskog dohotka

Smičiklas navodi da je to originalno kraljevo pismo na duguljastom pergamentu, koje se čuva u Arhivu Dubrovnika, u knjizi „Diversa cancellariae a. 1320“

Smičiklas, Codex, VIII, str. 343-344, dok. br. 284;

Pucić, Spomenici srpski, II, br. 2, str. 1-2.

Die XXVIII octobris 1313.

Paulus de Thoma de Cataro, nuncius domini regis Urosii / (1) ad infrascripta facienda, ut patet per literas ipsius domini regis Urosii, fuit confessus et contentus, se nomine dicti domini regis habuisse et recepisse a domino comite et comuni Ragusii yperperos M.M. grossos venetos, quod comune Ragusii eidem domino rege dare debeat pro regalia ad festum sancti Dimitri proxime preteriti. In presentia Todori de Čiga et Mathei Basilii de Basilio de Cataro et plurium aliorum testium assignatorum.

(Adresa)

**Кралеѡства ми любовьному суроднику Бартоломѡю
Граданику, кнезу дубровьничкому и вьсои ѡбщинь.**

(Tekst pisma)

**Кралеѡства ми любовьному суроднику кнезу дуб-
ровьчкому Барьтоломѡю Граданику и вьсои ѡбщинь
дубровьчкои. Что је доходькъ кралеѡства ми тамо у вас
двь тисуце, тамо поручи кралеѡство ми кнезу Павлу,
да је узме на Дьмитровь днь да даите му је.**

С т е ф а н ь к р а л ь

P r e v o d :

Dana 28. oktobra 1313.

Pavle Tomin (Drago) iz Kotora, poslanik gospodina kralja Uroša (Milutina) da učini dolje napisano, kako proizlazi iz pisma samog gospodina kralja Uroša (Milutina), izrazio je da je zadovoljan što je u ime rečenog gospodina kralja dobio i primio od gospodina kneza i opštine Dubrovnika 2.000 perpera mletačkih groševa, što je opština Dubrovnika trebala dati kao dar za skoro dolazeće svečanosti Sv. Dimitrija. U prisustvu Todora Gige /**(2)** i Mateja Bazilijevog Bazilio (Drago) iz Kotora i više drugih svjedoka potpisnika.

(Adresa)

Kraljevstva mi ljubaznom srodniku Bartolomeu Gradenigu, knezu dubrovačkom, i čitavoj opštini.

Kraljevstva mi ljubaznom srodniku knezu dubrovačkom Bartolomeu Gradenigu i svoj opštini dubrovačkoj. Što je dohodak kraljevstva mi tamo kod vas dvije tisuće, tamo poruči kraljevstvo mi knezu Pavlu (Tominu Drago) da je uzme na Dmitrov dan, da mu ih date.

S t e f a n k r a l j

Ova listina je zapravo akreditivno pismo kralja Milutina, nazvanog u latinskom tekstu Uroš, dok se sam potpisao kao Stefan,

kojim on upućuje **kneza Pavla** (Tomina Drago), priznajući mu na ovaj način plemenito porijeklo, dubrovačkom knezu Bartolomeu Gradenigu u cilju naplate Svetodimitarskog dohotka, koga je Dubrovnik svake godine plaćao srpskim vladarima.

B i l j e š k e :

1. I u ovom slučaju se radi o kralju Milutinu, ili Urošu II.
2. **Todor Giga**, član kotorske pučanske porodice, biran za gradskog sudiju 1327. i 1330/31.godine.

40. 1318. godine, 7. marta, u Kotoru:

Izbor novog opata crkve Sv. Marije „od mosta“ („od Gurdića“)

Smičiklas donosi ovu listinu prema prepisu Ivana Kukuljevića Sakcinskog – Papafava, Memorie e volum. III, „Instrumentum sanctae Mariae de Gardichio“, što nije bilo moguće dalje kontrolisati.

Smičiklas, Codex, VIII, str. 490-491, dok. br. 397.

Anno domini millesimo tricentesimo(!) decimo octavo, mensis martii die septimo eiusdem.

Cum quilibet Christianus fidelis precipue pre oculis deum habere debeat et divina intendere distante Hyeronimo dicente: primum querite regnum dei et deum pre oculis habeatis. Ideo nos Drago Balduini /(1), Drago Thome, Paulus frater eius /(2), Joannes Dine, Pasqualis Bartoli, Mutius Dragonis /(3), Marinus Garolana, Pasqualis Calisti, Micha Buchie, Basilius Mathei /(4), Drago de Marco /(5), Domana Simeonis /(6), Micha Pillegrino et Demetrius Sergii, procuratores hereditarii ecclesie sancte Marie de Ponte Gurgite, pro bono animarum nostrarum nec non nostrorum antiquorum recogitantes, ne ipsa ecclesia remaneat viduata per renunciationem presbyteri

Domanee Dobrini, olim rectoris eiusdem, de communi concordia et voluntate omnium nostrorum, diaconum Vitam, filium Tryphonis de Zuzulo, canonicum ecclesie Catharensis / (7), in abbatem eiusdem ecclesie et rectorem ita, quod deinceps regat, disponat, tractet et gubernet ipsam ecclesiam, prout alii abbates tractari facere consueverunt. Actum est hoc in presentia testium: Michaelis de Pribi, iurati iudicis, et Marini Golie.

Et ego, Petrus Vitis, communitatis Cathari iuratus notarius, his omnibus interfui, et rogatus scripsi et signo meo solito roboravi.

P r e v o d :

Godine Gospodnje 1318, u mjesecu martu, njegovog 7. dana.

Svaki Hristov vjernik trebalo bi da najprije ima pred očima Boga i da se u Božansko razumije, kako svjedoči Jeronim govoreći: najprije tražite kraljevstvo Božje i Boga pred očima imajte. Stoga mi: Drago Baldvinov (Drago), Drago Tomin (Drago), Pavle njegov brat, Ivan Dina, Paskval Bartolov (Paskvali), Mucije Dragov (Drago ?), Marin Gačulana, Paskval Kalić, Miho Buća, Bazilije Matejev (Drago), Drago Markov (Drago), Domanja Simeonov (Bona), Miho Pelegrina i Dimitrije Sergijev, nasljedni staraoci crkve Sv. Marije od mosta na Gurdiću, za dobro naših duša kao i misleći na naše pretke, da ne bi ova crkva ostala udovica nakon otkazivanja prezbitera Domanje Dobrina, ranijeg njenog rektora, uz opšte slaganje i želju svih naših đakona Vitu, sina Tripuna Čučula, kanonika crkve Kotora, za opata kao i rektora te crkve, da zatim upravlja, uređuje, rukuje i rukovodi rečenom crkvom, kao što drugi opati običavaju da upravljaju. Rađeno je ovo u prisustvu svjedoka: Mihaila Pribi, zakletog sudije, i Marina Golije.

A ja, Petar Vitin, zakleti notar opštine Kotora, svemu sam ovome prisustvovao i zamoljen napisah i mojim uobičajenim znakom ovjerih.

Još jedna listina važna za istoriju grada Kotora, iz koje saznajemo da je crkva Sv. Marije od mosta ili od Gurdića sagrađena svakako prije 1318. godine, da je mjesto njenog opata i rektora ostalo upražnjeno odstupanjem dotadašnjeg rektora, te da nasljedni prokurator, prije svega iz sva tri ogranka (Balduin, Bazilio i Toma) velikog roda Drago, ali i ostalih značajnijih porodica, biraju za opata i rektora rečene crkve đakona Vitu Tripunovog Čučula, možda franjevca trećeredca, koji kao laički neimar gradi crkvu Hrista Pantokratora u manastiru Dečanima, između Peći i Prizrena.

B i l j e š k e :

- 1.** Vidi listinu broj **28** i bilješku br. **1**.
- 2.** **Drago** i **Pavle** su sinovi **Tome Dragova**, rodonačelnika ogranka **Toma** velikog roda **Drago**, unuka priora **Bazilija** iz **1195.** godine.
- 3.** **Mucije** je svakako nadimak nekog od članova razgranatog roda **Drago**.
- 4.** **Bazilije Matejev** je prapraunuk priora **Bazilija** iz **1195.** godine, a pripadao je ogranku **Bazilio** roda **Drago**.
- 5.** **Drago Markov** je takođe prapraunuk priora **Bazilija**, iz ogranka **Bazilio** roda **Drago**.
- 6.** **Domanja Simeonov** je pripadao kotorskom ogranku kasnije dubrovačke porodice **Bona** (Bunić).
- 7.** Prezbiter **Vita Tripunov Čučolo** (Čučo), upravo izabrani opat i rektor crkve Sv. Marije „od mosta“ ili „od Gurdića“, prokurator samostana Sv. Franja na Šuranju, po svemu sudeći franjevac trećeg, laičkog reda, često se identifikuje sa jednom značajnom ličnošću kulturne istorije Kotora; smatra se, naime, da je to onaj „Fra Vita, mali brat, iz Kotora, grada kraljeva“ koji je, prema sačuvanom ćirilskom natpisu nad južnim portalom crkve Hrista Pantokratora u manastiru Dečani kod Peći, sagradio to remek-djelo naše srednjovjekovne arhitekture. Up.: Kovijanić Risto, *Vita Kotoranin neimar Dečana*, Beograd, 1964.

41. 1322. godine, 28. decembra, u Kotoru:
Obavezivanje zemljišta crkvi Sv. Tripuna
Smičiklas donosi ovu listinu po originalu koji se čuva u Arhivu HAZU u Zagrebu pod oznakom »Diplomata a. 1322«.
Smičiklas, Codex, IX, str. 101, dok. br. 86.

Anno domini millesimo trecentesimo vicessimo secundo, mensis decembris die vicessimo octauo, coram testibus subnotatis.

Ego Nicolaus, filius condam Petri Simonis de Bona, mea uoluntate obligo ecclesie sancti Triphonis terras meas de Lescouec / (1), que continent cum terris que fuerunt metochie sancti Michaelis et cum terris Petri Bise, sub tali condicione et forma, quod si heredem habuero, ipse proarret(!) et habeat eas, verumtamen soluat in festo notato antedictae ecclesie duos perperos in perpetuum, et si heredem non habuero et voluerit eas aliquis nepos meus, habeat eas sub dicta obligacione, et si noluerit, clerici dicte ecclesie deinceps suam faciant uoluntatem; et clerici dicte ecclesie teneantur perpetuum facere uigiliam in anniuersario Simonis Junii Sergii / (2), et in anniuersario filiorum ipsius Petri et Iunii / (3), et in anniuersario Rade, uxoris dicti Petri / (4), et in anniuersario Miche filio(!) dicti Petri / (5); que dicte terre maneant sub dicta obligacione a die presenti in antea in eternum pro remedio animarum prescriptorum.

De hoc sunt due carte similes; hii sunt testes: Pascalius Barçoli et Gregorius Ghimanoj iuratus iudicum auctoritate, et ego, Petrus Viti, communis Cattarensis iuratus notarius rogatus scripsi et roborauī, quod presiter Abaninus abreuiaui.

(Signum notarii)

P r e v o d:

Godine Gospodnje 1322, mjeseca decembra 28. dana, pred doljenavedenim svjedocima.

Ja, Nikola, sin pokojnog Petra Simeonova Bona, po mojoj želji obavezujem crkvi Sv. Tripuna moje zemlje u Leskovcu, što se graniče sa zemljama koje su bile metohije Sv. Mihaila i sa zemljama Petra Bize, pod tim uslovom i oblikom, ako budem imao nasljednika, da ih on obrađuje i posjeduje, plaćajući pored svega na poznati praznik naprijed rečene crkve dva perpera trajno, a ako ne budem imao nasljednika, a njih bude htio neki moj nećak, imaće ih pod istom obavezom, a ako neće neka klerici rečene crkve zatim njima raspolažu po svojoj volji; a klerici rečene crkve treba da trajno služe večernje uoči godišnjice Simona Junija Sergijevog (djeda), te godišnjice njegovih sinova Petra i Junija (oca i strica), na godišnjicu Rade, žene pomenutog Petra (majke), i na godišnjicu Miha, sina rečenog Petra (brata); neka ove zemlje ostanu pod ovom obavezom od današnjeg dana unaprijed zauvijek, za spas naprijed navedenih duša.

O ovome postoje dvije slične isprave; ovo su svjedoci: Paskval Bartolov (Paskvali) i Grgur Gimanoj, po ovlašćenjima zakleti sudije, a ja Petar Vitin, zakleti notar opštine Kotora, zamoljen sam da napišem i ovjerim ono što je prezbiter Albanin sastavio.

(Znak notara)

Nikola Petra Simonova, koji je poznat u kotorskim notarskim knjigama 1326-1337. godine i pod nadimkom »Beloglavi«, nije uopšte bio oženjen pa stoga pravi ovu obligaciju za svoje zemlje, negdje u nizini Grbaljskog polja, od kojih treba da se plaćaju bdijenja za dušu njegovih pokojnika: djeda Simona, oca Petra, strica Junija, majke Rade i brata Miha, od kojih se otac, stric, majka i brat pominju i u najstarijim sačuvanim notarskim knjigama navedenog perioda.

Bilješke:

1. Lokalitet **Leskovac** se svakako nalazio u Grbaljskom polju, pored zemalja metohije Sv. Mihaila na Prevlaci.

2. **Simon Junijev** se pominje **1215.** godine u listini br. **9** ovog rada, a **Junije Sergijev** **1186.** godine u listini br. **5.**

3. **Petar i Junije**, sinovi pok. **Simona Junijevog**, jesu otac i jedan od stričeva **Nikole Petrova Bona**, a obadva su pokojni.

4. Petrova žena **Rade** je majka **Nikole Petrova Bona**, takođe pokojna.

5. **Miho** pok. **Petra** je pokojni brat **Nikole Petrova Bona.**

42. 1323. godine, 1. novembra, u Kotoru:

Primanje Svetodimitarskog dohotka iz Dubrovnika

Smičiklas u napomeni donosi da se ova listina nalazi u Arhivu Dubrovnika, u svesci „Diversa cancellariae, anno 1323.“, ali da je pogrešno uvezana prije 31. oktobra iste godine.

Smičiklas, Codex, IX, str. 144, dok. br. 123.

Die VIII decembris. Hoc est exemplum cuiusdam instrumenti, quod dominus comes cum suo minori consilio ad futuram rei memoriam et cautelam fecit registrari, cuius instrumenti tenor talis est:

Anno domini millesimo trecentesimo vigesimo tercio, mensis novembris die primo eiusdem.

Nobilis et sapiens vir, dominus Tripo de Bucha, ciuis et mercator Catari, nunctius et ambaxator serenissimi regis Vrossii / (1), ad infrascripta et alia specialiter constitutus, ut in litteris ipsius domini regis plenius continetur, contentus et confessus fuit, ut nunctius dicti domini regis, se habuisse et recepisse ac sibi datos numeratos esse a de Martulo de Teruisio, cive et mercatore, dante et solvente nomine comunis

Raugii yperperos duo millia venetorum grossorum, que dictus Marchus(!) nomine dicti Triphonis, nuntii et ambaxatoris dicti domini regis, recepit et habuit a comuni Raugii in festo sancti Dimitrii proxime preteriti, pro anno presenti proxime preterito, et que dictus Tripho suis licteris(!) scripsit comuni Raugii eidem Marculo(!) dari debere suo nomine renuntians exceptioni non habitorum, non receptorum, non numeratorum et non sibi solutorum dictorum duo millia yperperorum et omnibus aliia legibus, statutis et consuetudinibus et induciis cuiuslibet ciuitatis et loci.

Actum in ciuitate Catari. Et ego, Petrus Viti, comunis Catari iuratus notarius, rogatus scripsi et signo meo solito roboravi, quod presbyter Abaninus, cancellarius eiusdem comunis, abbreviauit.

P r e v o d :

Dana 8. decembra. Ovo je primjerak nekog dokumenta, koji je gospodin knez sa svojim Malim vijećem za buduće pamćenje i osiguranje učinio da se zavede, a sadržaj toga dokumenta je ovakav:

Godine Gospodnje 1323, mjeseca novembra 1. dana.

Plemeniti i mudri čovjek, gospodin Tripo Buća, građanin i trgovac Kotora, glasnik i poslanik prejasnog kralja Uroša (Stefana Dečanskog), za dolje napisano i drugo posebno imenovan, kako u pismu samog gospodina kralja u potpunosti stoji, zadovoljen je i potvrdio je, da je kao glasnik rečenog gospodina kralja imao i primio i njemu predate prebrojio, od Martola iz Treviza, građanina i trgovca Dubrovnika, date i isplaćene u ime opštine Dubrovnika dvije hiljade perpera mletačkih groševa, koje je rečeni Martol u ime rečenog Tripuna, glasnika i poslanika rečenog gospodina kralja, primio i dobio od opštine Dubrovnika za sljedeći praznik Sv. Dimitrija, za tekuću godinu, a da je rečeni Tripo svojim pismom pisao opštini Dubrovnika da istom Martulu duguje u svoje ime, i slaže se u potpunosti da nije

imao, nije primio, nije izbrojao i da nije dobio rečene dvije hiljade perpera, po svim drugim zakonima, odredbama, običajima i odlukama obadva grada i mjesta.

Rađeno u gradu Kotoru. A ja, Petar Vitin, zakleti notar opštine Kotora, zamoljen napisah i mojim uobičajenim znakom ovjerih ono što je prezbiter Albanin, kancelar iste opštine, sastavio.

I ova listina je vrsta akreditivnog pisma za poslanika srpskog kralja Stefana Dečanskog, poznatog i kao Uroš III (1321-1331.), za Tripa (Mihailovog) Buću, plemića, trgovca i stanovnika Kotora, da u ime kralja primi Svetodimitarski dohodak, koji je Dubrovnik plaćao svake godine, a iznosio je 2.000 perpera mletačkih groševa (odnosno, 24.000 srebrnih groševa). Međutim, nejasna je uloga Martola (Marka, Markula) iz Treviza, građanina i trgovca u Dubrovniku, koji je u ime Tripa primio novac od opštine Dubrovnika. S druge strane, u ovoj listini se pominju zakoni, statuti, odluke i običaji obadva grada: Dubrovnika i Kotora, što je posebno važno za Kotor u čijem Statutu, štampanom kasnije, 1616.godine u Veneciji, najstarije datirano poglavlje potiče iz 1301. godine.

Bilješke:

1. U ispravi navedeni srpski kralj Uroš imao je zvaničnu titulu: Stefan Uroš III Dečanski (1321-1331).

* * *

Sada bi trebalo da slijedi serija od čitavog svežnja papinskih bula, datiranih od 1324 – 1343. godine, koje se odnose na biskupe koji su se smjenjivali na biskupskoj katedri Kotora u tom periodu, posebno na slučaj izbora Kotoranina Sergija Domanjinog Bolice, zbog čega su Kotorani bili ekskomunicirani iz krila Crkve, zatim na izbor apostate Ivana iz Viterba za biskupa, te konačno postavljanje novih biskupa Rajmonda

Agontija iz Klareta i Tome Ulcinjanina, no budući da su te bule bile korištene u nekim drugim našim radovima (1), te da će uskoro biti posebno tretirane i analizirane, to će se one ovdje izostaviti, a uzimati u obzir sve druge listine, koje se indirektno tiču crkvenih prilika i politike.

B i l j e š k e :

1. Martinović J. Jovan, *Crkvene prilike u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, Perast, 2003, str. 68-69.

* * *

42. 1324. godine, 5. avgusta u Kotoru:

Izbor opata crkve Sv. Lovra u Pladinu

Smičiklas je ovu listinu donio prema Farlatiju, svakako nemajući prilike da je pročita u originalu, budući da je Farlati izgleda odnio veliki broj ovih listina u Italiju, gdje je pripremao svoje kapitalno djelo. Ovu njegovu ostavštinu nisu, nažalost, mogli pronaći u Italiji kotorski arhivisti dr Miloš Milošević i don Anton Belan.

Smičiklas, Codex, IX, str. 201-202, dok. br. 162;

Farlati, Illyr. sacr., VI, p. 443-444.

Anno domini 1324, mensis augusti die quinto, coram testibus ibidem notatis.

Nos quidem Drago de Balduino una cum filiis meis Marco et Nicolao, atque Marinus Philippus, nepos Junii de Calisto, haereditarii ecclesiae sancti Laurentii de culpho Catharensi in Pladino (1), de bona voluntate nostra eligimus presbyterum Sergium, filium quondam Domane de Bolizza, canonicum ecclesiae cathedralis, abbatem et rectorem dictae ecclesiae, ut ipse tamquam verus et legitimus abbas et rector eiusdem, ipsam ecclesiam gubernet, disponat et regat in conscientia

sua, sicut convenit et decet, et sub tali conditione, quod si aliquis ex filiis meis dicti Dragonis Balduini haeredem haberet clericum, dictus Sergius teneatur dare partem introitum ecclesiae superstitem.

Hi sunt testes: Cerne de Giga et Paulus Nicolai /(2), iurati iudices civitatis. Et ego Petrus Viti, communis Catharensis iuratus notarius, his omnibus interfui et rogatus me subscripsi et roboravi.

P r e v o d:

Godine Gospodnje 1324, mjeseca avgusta petog dana, pred svjedocima ovdje zapisanim.

Ja naime, Drago (Tripuna) Baldvinov (Drago) sa mojim sinovima Markom i Nikolom, kao i Marin Filipov, nećak Junija Kaliksta, nasljednici crkve Sv. Lovra u Kotorskom zalivu u Pladinu, po našoj dobroj volji izabrasmo Sergija, sina pokojnog Domanje Bolice, kanonika katedralne crkve (Sv. Tripuna), za opata i rektora rečene crkve, s tim da on kao pravi i zakoniti njen opat i rektor, istom crkvom upravlja, raspolaže i vodi po svojoj savjesti, kako treba i dolikuje, ali uz taj uslov da ako neko od sinova mene, Dragona Baldvina, bude imao nasljednika klerika, rečeni Sergije treba da mu daje dio preostalog prihoda.

Ovo su svjedoci: Črne Giga i Pavle Nikolin (Dabro), zakleti sudije grada. A ja, Petar Vitin, zakleti notar opštine Kotor, sve-mu ovome sam bio prisutan i zamoljen sâm potpisao i ovjerio.

Zanimljivo ja da se u ovoj ispravi ponovo sriječemo sa Dragom Tripuna Baldvinovog (Drago), koji je sa ocem Tripunom i bratom Germanom sagradio i posvetio crkvu Sv. Nikole „od vrtova“, na Zlatnim njivama u Tabačini, prema našoj listini br. 33. S druge strane, prezbiter Sergije Domanjin Bolica je četiri godine kasnije postavljen od strane pape Ivana XXII (1316-1334.) za biskupa Kotora, protivno odredbama gradskog Statuta, što je izazvalo revolt Kotorana, protjerivanje

samog Sergija iz grada, zatvaranje njegovog brata Marina i konfiskaciju čitave njihove imovine, pa je rečeni papa zbog izbora novog biskupa, apostate Ivana iz Viterba, ekskomunicirao Kotorane iz Crkve i pisao nekoliko bula s tim u vezi, ali je bio prisiljen da skine interdikt i premjesti Sergija na katedru biskupije u Puli, dok su za kotorske biskupe postavljeni stranci Rajmond Agonti i Toma Ulcinjanin, te dosta kasnije ponovo jedan Sergije (III) Kotoranin, budući da je odredba o zabrani izbora domaćeg klerika za biskupa u međuvremenu brisana iz Statuta.

B i l j e š k e :

1. Pladin je mikrolokalitet u **Lepetanima**, na kome se nalazila crkva **Sv. Lovra**.

2. Zakleti sudija Pavle Nikolin poticao je iz plemićke porodice **Dabro**.

43. 1328. godine, 14. septembra, u Dubrovniku:

Isplata Svetodimitarskog dohotka

Ovu listinu Smičiklas donosi prema originalu koji se čuva u Arhivu Dubrovnika, u knjizi »Diversa cancellariae«, knjige od 1328-1330. godine. Originalno pismo je na duguljastom papiru, a kraljev potpis izveden crvenim mastilom.

Smičiklas, Codex, IX, str. 446, dok. br. 363;

Pucić, Spom. srp, II, br. 10, 8-9.

Anno domini millesimo trecentesimo vigesimo octavo, indictione XI, die XIII mensis septembris.

Actum Ragusii in cancellaria comunis, presentibus Nicoletto Leone de Venecia, Bencio del Bono de Florentia, magistro Benedicto cirolego / (1) de Fano, salarito comunis, Martolo de Tudisio et Marino de Luce testibus ad hoc vocatis et rogatis.

Ibidem nobilis et sapiens vir Biste de Primutis de Cataro, nuncius et missus serrenisimi domini, domini regis Raxie, ad infrascripta et alia ab ipso domino rege specialiter destinatus, ut in litteris ipsius domini regis hic appositis continentur, nomine et vice ipsius domini regis et pro ipso domino rege contentus et confessus fuit, se habuisse et recepisse et apud se habere ab egregio et potenti viro, domino Balduino Dalfino, honorabili comite Raugii, dante et solvente nomine et vice comunis et hominum Raugii, et de pecunia dicti comunis yperperos tria milia sexcentos triginta tria in grossis de Venecia, que idem dominus rex recipere et habere debebat a comuni Raugii pro incensu sive tributo duorum annorum completorum in festo sancti Dimitri proxime preteriti; residuum usque III M yperperum, quod est yperperos trecentos sexaginta septem, comune comune Raugii retinuit in se pro dampno sibi illato per Branco et gentem suam in Breno, secundum formam pacis.

(Adresa)

Кралієвства ми любовьному суроднику кнезу дубров(ь)чкому Бальдовину Дульфину и судиамь, вькником и властеломь дубров(ь)чкомь.

(Tekst pisma)

Кралієвства ми драгому и любовьному суроднику, кнезу дубров(ь)чкому Бальдовину Дульфиниу, и судиамь и вькникомь и властеломь дубров(ь)чким.

Посила кралієвство ми къ вамь своієга унутрьнега милостника кукіє кралієвства ми кнеза Бистета, да ми сте дали дохотькъ кралієвства ми, кои сте длъжни кралієвству ми за В. годищи и що ви говори вьруите га іако усть кралієвства ми, вьсе су рьчи кралієвства ми.

С т е ф а н ь к р а л ь

P r e v o d :

Godine Gospodnje 1328, indikcije 11, dana 14. mjeseca septembra.

Pisano u Dubrovniku u opštinskoj kancelariji, u prisustvu Nikoleta Leone iz Venecije, Bencia del Bono iz Firenze, magistra Benedikta ranarnika iz Fana, opštinskog brijača, Martola Tudiševića i Marina Lukarevića, svjedoka za ovo pozvanih i zamoljenih.

Ovdje je plemeniti i mudri čovjek Biste Primuti iz Kotora, glasnik i poslanik prevedrog gospodina, gospodina kralja Raške, za doljenavedeno i ostalo od samog gospodina kralja posebno određen, kako iz pisma samog gospodina kralja, ovdje priloženog, proizlazi, u ime i u službi samog gospodina kralja, a za samog gospodina kralja, zadovoljen je i potvrdio je da ima i da je primio te da kod sebe ima, od slavnog i moćnog čovjeka, gospodina Balduina Dolfina, časnog kneza Dubrovnika, predate i isplaćene u ime i u službi opštine i ljudi Dubrovnika, a od sopstvenog novca rečene opštine, 3.633 perpera u mletačkim groševima, koje je taj gospodin kralj potraživao da ima i dobije od opštine Dubrovnika kao procjenu ili danak za dvije protekle godine, na skoro protekli praznik Sv. Dimitrija; ostatak do 4.000 perpera, što je 367 perpera, opština Dubrovnika je zadržala za sebe zbog štete njoj nanesene od Branka (?) i njegovih ljudi u Župi, prema sadržaju ugovora.

(Adresa)

Kraljevstva mi dragome i ljubaznom srodniku, knezu dubrovačkom Baldovinu Dulfinu, i sudijama i vijećnicima i vlasteli dubrovačkoj.

(Tekst pisma)

Kraljevstva mi dragome i ljubaznome srodniku, knezu dubrovačkom Baldovinu Dulfinu, i sudijama i vijećnicima i vlasteli dubrovačkoj. Šalje kraljevstvo mi k vama svojega intimnog

milosnika kuće kraljevstva mi, kneza Bisteta, da bi mu dali dohodak kraljevstva mi, koji ste dužni kraljevstvu mi za 2 godine, a što vam govori vjerujte mu kao da su usta kraljevstva mi i sve su riječi kraljevstva moga.

S t e f a n   k r a l j

Ova listina je već treći dokaz da su kotorski plemići, koje čak srpski kralj naziva kneževima, u kraljevo ime preuzimali skoro svake godine tzv. Svetodimitarski dohodak, koga je opština Dubrovnika bila dužna plaćati srpskoj državi.

44. 1338. godine, 6. oktobra, u Kotoru:

Punomoć za raspravu sa opštinom Dubrovnika

Smičiklas ovu ispravu donosi prema originalu koji se čuva u Arhivu Dubrovnika, zbirka »Saec. XIV«, što nije bilo moguće provjeriti.

Smičiklas, Codex, X, str. 419, dok. br. 305.

In dei nomine amen. Anno domini millesimo trecentesimo tricesimo octauo, indictione sexta, die sexta octubris.

Ego Nicolaus Buchie de Cattaro, facio, constituo et ordino Marchum quondam Dragonis Basilii / (1) de Cattaro, nepotem meum, absentem tamquam presentem, meum verum, generalem et legitimum procuratorem, actorem, factorem et certum nuntium (!) specialem, ad eundum Ragusium et pro me et meo nomine promittendi et iuramentum prestandi in anima mea totiens quotiens expidierit domino comiti et comuni Ragusii, quod semper ero fidelis et obediens excellentissimi domini ducis et comuni Venetiarum et comitis et comunis Ragusii, ero fidelis, obediens cuius et terrigena sicut ceteri ciues de Ragusio sunt et ad omnia alia et singula facienda, que circa predicta uel aliquid predictorum fuerint necessaria et oportuna, et que per me fieri possent, si personaliter

interesse, dans ei plenam et liberam potestatem et mandatum predicta omnia et singula facienda, prout sibi melius uisum fuerit, pronuntiantes(!) me firma et rata habere et tenere quecumque dictus meus procuratus(!) circa predicta uel aliquod predictorum duxerit faciendum, sub ypotheca et obligatione omnium meorum bonorum.

Actum Cattari, in presentia iuratorum iudicum Goysse Calic et Andree Sergii Iacagne.

(Signum notarii)

Ego Gentilis quondam Gentellitii de Ausimo, imperiale auctoritate et nunc comunis Cattari iuratus notarius, hiis omnibus interfui, rogatus scribere scripsi et roboravi.

P r e v o d :

U ime Gospoda amen. Godine Gospodnje 1338, indikcije 6. dana 6. oktobra.

Ja, Nikola Buća iz Kotora, činim, postavljam i određujem Marka Dragova Bazilio (Drago) iz Kotora, moga nećaka, prisutnog ili odsutnog, za moga pravog, opšteg i zakonitog staratelja, zastupnika, izvršitelja i pouzdanog posebnog glasnika, da ide u Dubrovnik i za mene i u moje ime obeća i zakletvom potvrdi za dušu moju toliko koliko sam puta obećao gospodinu knezu Dubrovnika da ću uvijek biti vjeran i pokoran presvijetlom gospodinu, gospodinu duždu i opštini Venecije i knezu i opštini Dubrovnika, biti vjeran i pokoran građanin i zemljak kao što su pojedini građani Dubrovnika, i sve ostalo i posebno raditi da oko rečenog ili od nekoga ranije rečenog bude potrebno i podesno, i da za mene mogu učiniti, ako sam lično zainteresovan, dajući mu potpuno i slobodno ovlašćenje i povjerenje da sve zajedno i pojedinačno nabrojeno uradi kako se njemu najbolje učini, obećavajući da ću čvrsto i sigurno imati i držati sve što rečeni moj zastupnik oko naprijed rečenog ili od nekoga ranije rečenog bude uradio, pod hipotekom i obavezivanjem svih mojih dobara.

Pisano u Kotoru, u prisustvu zakletih sudija Gojše Kalića i Andrije Sergijeva Jakanje.

(Znak notara)

Ja, Gentile pokojnog Gentelucia /(2) iz Osima, po carskom ovlaštenju sada zakleti notar opštine Kotora, svemu sam bio prisutan i zamoljen da napišem, napisao sam i ovjerio.

Iskusni diplomata Nikola Petrov Buća i njegov brat Miho i svi članovi njihovih porodica dobili su još 2. januara 1336. godine dubrovačko pravo građanstva /(3), dok je Nikola Buća u nekoliko navrata bio poslanik kralja Dušana u Veneciji /(4), no ipak se iz ovog ovlašćenja ne može decidno zaključiti o kojoj vrsti pregovora se radilo, mada Nikola Buća nekoliko puta podvlači da je bio vjeran i pokoran građanin Dubrovnika, kao i ostali Dubrovčani.

B i l j e š k e :

1. Marko Bazilio (Drago), nećak **Nikole Buće**, je **Marko Draga Markova Bazilio**, čukununuk priora **Bazilija** iz **1195.** godine.

2. Ime zakletog kotorskog notara **Gentila** ser **Gentilutijevog** iz Osima, prevedeno je u najnovijoj ediciji „**Monumenta Montenegrina**“ kao: „Ja plemenik i sluga plemenski“, što je totalni vrhunac nepoznavanja kotorskog notarijata.

3. Manken Irmgard, **Dubrovački patricijat**, Beograd, 1960, str. 92.

4. O Nikoli Petrovom Bući kao diplomati kralja i cara Dušana biće više govora u našem posebnom radu „Položaj Kotora u međudržavnim ugovorima XIV i XV vijeka“ (u pripremi).

45. 1339. godine, 8. avgusta, u Dubrovniku:

Pismo kralja Dušana sa pomenom Nikole Buće

Smičiklas ovu listinu donosi prema zbirci „Diversa cancellariae, ann. 1339-1341“ u Arhivu Dubrovnika.

Smičiklas, Codex, X, str. 481, dok. br. 337;

Pucić, Spom. srp., II, br. 65, 46.

Anno domini mille trecento trigesimo nono, indictione septima, die octavo mensis augusti.

Hoc est exemplum unius litere scripte in slavenesco, misse pro parte domini Stephani, dei gratia regis Raxie, comiti et comuni Ragusii per Marinum Debela de Antibarò, reducta in latino de mandato domini comitis et sui minoris consilii, cuius tenor talis est, que quidem litera scripta in slavonesco est hic aposita.

Al hoptimo consanguineo del reame Philippo Belegno, conte de Ragusa, et iudiçi, consilieri e a tuta la tera de Ragusa, che sapie, come lo reame se fato rason con Domagna de Mençe e co so fradeli del facto de arçenti de reame a uno logo a nome Nerodimle, ali annum domini mille IIICXXXVIII e trova li lo reame de tuto immaculati e per so le fece gratia, che da ço no abia che far nesun per essi, ne che non se impaciasse per la ragion sovradicta, che li trova in tuto iusti, in fine al die danchoi et per questa iustitia trovata in loro, lo reame si a facta gratia et pouellia, che sie franchi et li mando uno gentile homo de reame Marino Belich a çe .....nara integro, adonque ço che parlera a vostra presença credete li. Nico de Bucha fe fare questa lictera.

In qua quidem lictera est scriptum licteris rubeis in fine ipsius: Stepan kral.

Qui Marinus in presentia domini (comitis) et sui minoris consilii retulit se ita imposuisse dominus rex referre eidem domino comiti, consulibus et comuni Ragusii, ut in predicta lictera continentur.

P r e v o d :

Godine Gospodnje 1339, indikcije 7, dana 8. mjeseca avgusta.

Ovo je primjerak jednog pisma pisanog na **slovenskom**, upućenog od strane gospodina Stefana, Božjom milošću kralja Raške, knezu i opštini Dubrovnika preko Marina Debele (Belića) iz Bara, prevedenog na latinski po nalogu gospodina kneza i njegovog Malog vijeća, čiji je ovo sadržaj, dok je pismo pisano na slavenskom ovdje priloženo:

Najboljem srodniku kraljevstva, Filipu Belenju, knezu Dubrovnika, sudijama, vijećnicima i čitavoj zemlji Dubrovnika, neka znaju da je kraljevstvo mi napravilo obračun sa Domanjom Menčetićem i njegovom braćom po pitanju srebra kraljevstva mi u mjestu po imenu Nerodimlje, godine Gospodnje 1338. i prošlo kraljevstvo sve bez greške, te zbog toga zahvaljuje što od tada nema da uradi ništa za njih, jer ne samo da su se složili po gorenavedenom obračunu, već su ostali potpuno ispravni, i na kraju dana današnjeg a za ovu ispravnost kod njih pronađenu, kraljevstvo je napravilo milost i povelju da budu slobodni, pa im šaljem jednog plemenitog čovjeka kraljevstva Marina Belića da bi ..... ispričao sve, a sve što bude pričao u vašem prisustvu – vjerujte mu. Niko Buća je napravio ovo pismo.

Na ovom pismu je napisano crvenim slovima na kraju istog: Stefan kralj.

Ovdje je Marin u prisustvu gospodina (kneza) i njegovog Malog vijeća prenio sve što mu je naložio gospodin kralj da prenese gospodinu knezu, vijećnicima i opštini Dubrovnika, što je u navedenom pismu sadržano.

*Ovo pismo kralja Stefana Dušana pisano je na **slavenskom** jeziku Nikola Buća, protovestijar Dušanov, ali su ga u Dubrovniku preveli na latinski kao i italijanski venecijanskog dijalekta, i to tako da su prvi i treći njegov dio pisani latinskim, a drugi, srednji dio italijanskim jezikom. Šteta što nije sačuvano originalno pismo, dakle, autograf Nikole Buće, koga je kralj samo potpisao crvenim slovima, pošto bi se po tome moglo*

zaključiti da je Nikola Buća, osim slavenskog, govorio i pisao latinski i italijanski, što je jednom diplomati i finansijeru njegovog ranga bilo neophodno.

46. 1339. godine, 3. decembra, u Dubrovniku:

Priznanica za Svetodimitrovski dohodak

Ova listina se ne odnosi direktno na Kotor, ali pošto su kod njenog pisanja bili prisutni i neki ljudi iz Kotora, smatrali smo za uputno da je donesemo i prokomentarišemo.

Smičiklas je čitao direktno iz knjige »Diversa notariae, ann. 1339-1341.« u Arhivu Dubrovnika, no pored njega je još objavljuje i Medo Pucić.

Smičiklas, Codex, X, str. 507, dok. br. 357;

Pucić, Spom. srp, II, br. 66, 46-47.

Anno domini millesimo trecentesimo trigesimo nono, indictione VII, die tercio mensis decembris.

Reverendus vir frater Dominicus, prior sancti saluatoris de Antibarō, nuntius missus pro parte serenissimi domini, domini Stephami, dei gracia regis Raxie, ad infrascripta specialiter transmisus, ut in licteris(!) hic appositis continetur. Habuit se pro persona dicti domini regis bene solutum, contentum et pagatum a Joanne de Mençe et Sime de Çereua, camerlengis comunis, dantibus et soluentibus nomine et vice comunis Ragusii et de persona propria dicti comunis de hyperperis mille ..... pro integra et completa solutione yperperorum II millium, que idem dominus rex recipere debebat a terris Ragusi pro tributo in anno proximo preterito in completo die festi sancti Dimitri proxime preterito.

Presentibus Grube Besich /(1) de Cataro, Albergeto speciaro /(2) de Venecia, Mellierino Georgii /(3) de Venecia, Marino de Binçola et Iunio de Volcasso, ad hoc vocatis et rogatis.

Prevod :

Godine Gospodnje 1339, indikcije 7, dana 3. mjeseca decembra. Časni čovjek, brat Dominik, opat Sv. Spasa iz Bara, glasnik upućen od strane prevedrog gospodina, gospodina Stefana (Dušana), božjom milošću kralja Raške, za dolje napisano posebno upućen, kako se vidi iz priloženih pisama. Budući da je u ime gospodina kralja bio dobro podmiren, zadovoljen i isplaćen od strane Ivana Menčetića i Sima Crijevića, komornika opštine, koji su mu dali i isplatili u ime i na račun opštine Dubrovnika i od istih ljudi rečene opštine, 1.000 perpera ..... za zajedničku i potpunu isplatu 2.000 perpera, koje je taj gospodin kralj trebao dobiti od zemlje Dubrovnika kao danak u protekloj godini na upravo protekli blagdan Sv. Dimitrija.

U prisustvu Gruba Bosića iz Kotora, apotekara Albergeta iz Venecije, Meliorina Georgi iz Venecije, Marina Binčulića i Junija Vukaševića, za ovo pozvatih i zamoljenih.

I ova je potvrda o podmirenju dugova Svetodimitarskog dohotka pisana u Dubrovniku, ali u prisustvu kotorskog građanina Gruba Bosića i Mlečana vezanih poslovima za Kotor i stalno nastanjenih u tom gradu.

Bilješke :

1. Grubo Bosić, veoma prisutan u kotorskim notarskim knjigama 1326-1337.godine.

2. Apotekar Albergeto iz Venecije takođe je u navedenom periodu radio u Kotoru.

3. Miljorino Đorđi bio je tada član velike kolonije mletačkih trgovaca u Kotoru.

47. 1340. godine, 21. februara, u Dubrovniku:

Priznanica o podmirenju dugova

Ovu kopiju pisma srpskog kralja Dušana o podmirenju svih dugova dubrovačkih trgovaca Smičiklas je prenio iz knjige „Diversa notariae, anno 1339-1341.“ u Arhivu Dubrovnika.

Smičiklas, Codex, X, str. 523, dok. br. 369;

Pucić, Spom. srp, II, br. 67, 47.

Anno domini MCCCXL, indictione VIII, die XXI februarii.

Hoc est exemplum copie privilegii sclavoneschi reducti in latinum, quod quidem privilegium slauonescum cum cera sigillo domini regis Raxie solito habuit apud se Pale de Resti. Copia nunc reducta in latinum per Iacobum Mate de Crosii, notarium slavonescum iuxta comunis morem hic apposita. Cuius quidem copie tenor per omnia talis est:

Scrive lo regname e da a savere, como a facto graçia a Paulo et a Frane de Resti et a loro fradeli de lor rason, che avete et d ogni facto colli doanieri de Nouaberda, con Piero de Sabe et con so frare France /(1), e con Toma de Bugoni et collo so frare Piero e con Vita de Bugon et etiam della mare del dicto Vita /(2), de tucto ço lo regname li libera et franca, che non se intromecta nigun de ço per niguno facto et chi se trouasse, che volesse fare alcuno principio et mouimento contro di loro, abia et caça in la ira et furco de regname et che paghi alo regname yperperos V. C. ... Et questa graçia fo facta in Pristina, quando venne messagio Çugno de Dersa et Climento de Goce.

Scrisse la questa graçia Pribeç logofecto.

P r e v o d :

Godine Gospodnje 1340, indikcije 8, dana 21. februara.

Ovo je primjerak slavenskog privilegija prevedenog na latinski, koji je naime slavenski privilegij sa voštanim pečatom gospodina kralja isto imao kod sebe Pavle Restić. Kopija je sada prevedena na latinski od strane Jakova Matova Krosića, slavenskog notara kod opštine, i po običaju ovdje priložena. Ove naime kopije sadržaj je u svemu sljedeći:

Piše kraljevstvo mi i daje na znanje da je učinilo milost Pavlu i Franu Restiću i njihovoj braći o njihovom obračunu kojega su

imali u svakom slučaju sa carinicima iz Novog Brda, sa Petrom Sabe i njegovim bratom Franom, sa Tomom Bugonom i njegovim bratom Petrom, te sa Vitom Bugonom i takođe sa majkom rečenog Vite, za što ih kraljevstvo mi sve oslobađa i pomiluje, da se ne umiješa niko u ovo zbog nikakvog razloga, a ko bi se našao da bi uradio neki početak ili pokret protiv njih, pao bi u gnjev i nemilost kraljevstva mi i platio kraljevstvu mi 500 perpera. Ova povlastica je urađena u Prištini, kada su došli glasovi od Đunja Držića i Klimenta Gučetića.

Ovu povlasticu je napisao Pribec, logofet.

I ova listina se samo indirektno tiče Kotora, budući da se u njoj pominju kotorski građani koji su inače trgovali rudnim blagom iz srpskih srednjovjekovnih rudnika, u ovom slučaju iz Novog Brda, a i stoga što je pisana u Prištini, jednom od sjedišta srpskog kralja Dušana.

B i l j e š k e :

1. Petar i Frano Sabe Petrova bili su poznati trgovci metalima iz Srbije u periodu 1326-1337.godine.

2. Tomo i Petar Bugon i njihov bratanić **Vita**, sin njihovog pok. brata **Paška** iz njegovog prvog braka sa izvjesnom **Bogdanom**, takođe su bili trgovci metalima i imali posjede u Srbiji u pomenutom periodu.

48. 1344. godine, 12. oktobra, u Kotoru:

Nikola Buća gradi dominikanski samostan Sv. Nikole

Listinu o gradnji dominikanskog samostana Sv. Nikole od strane kotorskog velmože Nikole Buće, protovestijara na dvoru kralja Dušana, na izvorištu rijeke Škurde u Tabučni kod Sjevernih gradskih vrata, Smičiklas je u cjelini preuzeo od preuzeo od Farlatia.

Već pominjani dr Urbano Raffaelli u jednom od svojih članaka o starinama Kotora (1) donio je i natpis u leoninskim distisima,

koji se nalazio na fasadi ove crkve i svjedočio o njenoj gradnji, ali koji je danas izgubljen, pa nam se čini uputnim da ga ovdje donesemo u cjelini:

**MILLENO NONO TRICENO QVINQVIES ANNO
PRINCIPIVM TEMPLI LAVS GLORIAQ. OMNIPOTENTI
MAGNIFICVS CLAVVS BUCCHIAE PRINCEPS NICOLAVS
VIR MAGNI DECORIS CAMERARIVS IMPERATORIS
SANCTI NICOLAI ECCLESIAM PVLCHRAM AEDIFICAVIT
DOMINICI PATRIS SIC COENOBIVM INTITVLAVIT
TRANSIT AB HVMANA AGENDO CELEBERRIMA FACTA
ANNO MILLENO QVATVOR QVINQVAGINTA TRICENO**

Od ovoga natpisa nije sačuvan niti jedan ulomak koji bi omogućio makar približnu rekonstrukciju.

Smičiklas, Codex, XI, str. 164, dok. br. 123;

Farlati, Illyr. sacr, VI, p. 446-447.

In dei nomine amen. Anno domini 1344., indictione XII., die 12. octobris.

Nos, Nicolaus Bucchia, comes camerarius excellentissimi regis Raxiae, ob reverentiam et devotionem quam gerimus et habuimus ordini fratrum Praedicatorum, et pro salute animae nostrae in remedio peccatorum nostrorum, quia sumus peccatores, cogitavimus in corde nostro a magno tempore citra ad honorem et reverentiam omnipotentis dei, suaeque matris beatae virginis Mariae et omnium sanctorum et sanctarum ac sancti Nicolai, fieri facere et aedificare ordini dic-torum fratrum Praedicatorum ecclesiam et conventum eorum, quae ecclesia volumus quod nominetur sanctus Nicolaus, quam ecclesiam et conventum ex nunc promittimus eam aedificare, facere et completere in loco ubi dicitur Patiana, iuxta flumen Catharensis et iuxta hortum Georgii Gimanii et iuxta hortum ser Sergii, quam possidet uxor

quondam Petri Catenae usque ad fontanam in dicto loco omnibus meis expensis, et promittimus dictam ecclesiam et conventum dare et investire in tenutam et possessionem corporalem dictorum fratrum Praedicatorum, ex nunc dictam ecclesiam faciendam cum conventu offerimus et damus fratri Constantino de Duratio de dicto ordine fratrum Praedicatorum accipienti vice et nomine totius ordini praedicti hoc modo, quod dicti fratres dicti ordini regant, gubernent et officient dictam ecclesiam, secundum quod mandat deus et sancta ecclesia Romana, et quod in dicta ecclesia facienda et conventu ad minus quotidie stet sex fratres dicti ordini boni, qui officient et gubernent dictam ecclesiam, ut supra est dictum, pro anima nostra et nostrorum defunctorum, hoc addito, quod si dictus ordo in dicta ecclesia dictos fratres non retineret, ut est dictum, quod dicta ecclesia et conventus ..... suisque omnibus bonis revertatur et remaneat in potestate nostra Nicolai et fratris mei Micho, et omnium descendendum de linea masculina nostra et dicti Micho fratris mei, providendi, eligendi et ordinandi de dicta ecclesia, quod officietur et gubernetur, prout eis pro meliori visum fuerit.

Et si dictus ordo fratrum Praedicatorum et dicti fratres ipsius ordinis vel aliqua alia persona voluerit in dicta ecclesia crescere numerum dictorum fratrum, et in ea facere aliquam eleemosynam de domibus vel possessionibus, aut de aliqua quacumque re, possint hoc facere libere et secure sine alia contradictione nostra et nostrorum consangvineorum.

His autem omnibus supradictis praesentibus et consentientibus domina Dobra, uxore dicti domini comitis, et Petro filio eorum. Actum Cathari per ser iuratum iudicem Marchi Simeonis et auditorem Catheodoni Golic.

Ego, Gentilis ser Gentilitii de imperiale auctoritate et nunc communis Catharensis iuratus notarius his omnibus interfui, rogatus scribere scripsi et publicavi.

Prevod:

U ime Gospoda, amen. Godine Gospodnje 1344. indikcije 12. dana 12. oktobra.

Mi, Nikola Buća, knez komornik preuzvišenog gospodina kralja Raške, zbog poštovanja i zavjeta koga imamo i pokazujemo prema redu fratara propovjednika, i za spas naše duše i pomoć svim našim grešnicima, jer svi smo grešni, razmišljali smo u srcu našem već dosta vremena o tome da u čast i poštovanje sve-mogućeg Boga i Njegove majke blažene Djevice Marije i svih svetih kao i Sv. Nikole, da učinimo da se sagradi za red rečene braće propovjednika njihova crkva i samostan, za koju crkvu bi želili da se nazove Sv. Nikola, a koju crkvu i samostan sada obećavamo sagraditi, napraviti i dovršiti na mjestu što se zove Pacijana, pored kotorske rijeke i pored vrta Đorđa Gimani i pored vrta gospodina Sergija koji posjeduje žena pokojnog Petra Katene, sve do izvora na tome mjestu, sve mojim troškom, i obećavamo da ćemo rečenu crkvu i samostan dati i prepustiti u stvarno vlasništvo i održavanje rečenoj braći propovjednicima, a od sada rečenu crkvu sagrađenu sa samostanom nudimo i dajemo fratri Konstantinu iz Drača iz toga reda braće propovjednika da ih prime u ime i na račun čitavog rečenog reda na taj način da ti fratri rečenog reda vladaju, upravljaju i opslužuju rečenu crkvu, kao što im nalaže Bog i sveta Rimska crkva, te da u toj napravljenoj crkvi i samostanu bude najmanje dnevno šestoro braće toga dobrog reda, koji bi upravljali i opsluživali rečenu crkvu, kako je gore rečeno, za dušu našu i naših pokojnika, dodajući i to da ako rečeni red u ovoj crkvi ne bude držao rečene fratre, kako je rečeno, da ova crkva i samostan ... sa svim svojim dobrima bude vraćena i da ostane u vlasništvu našem, Nikole i moga brata Miha i svih potomaka u muškoj liniji, našoj i rečenog Miha, moga brata, da bi opremili, izabirali i nalagali za tu crkvu da se opslužuje i upravlja, kako se njima najbolje

bude učinilo. A ako rečeni red propovjednika i braća toga reda ili bilo koja druga osoba bude želila u rečenoj crkvi povećati broj fratarata ili u njoj napraviti drugi prilog u kućama ili posjedi- ma ili u bilo kojoj drugoj stvari, može to uraditi slobodno i sigurno bez ikakvog našeg protivljenja i naših srodnika.

Svemu ovome naime naprijed rečenom bili su prisutni i saslu- šali gospođa Dobra, žena rečenog gospodina kneza, i njihov sin Petar. Rađeno u Kotoru od strane zakletog sudije Marka Simeonova (Bona) i auditora Kateodona Golića.

Ja, Gentile „ser“ Gentilicia po carskom odobrenju sada zakle- ti notar opštine Kotora, svemu sam bio prisutan i zamoljen da napišem, napisao sam i objavio.

Crkva i samostan Sv. Nikole na izvorištu rječice Škurde, koja teče uz sjeverni bedem starog grada Kotora, morao je biti sru- šen oko 1538. godine, ili uslijed oštećenja od snažnog zemljo- tresa godinu dana ranije, ili po nalogu mletačkih vlasti koje su očekivale napad zloglasnog turskog gusara Hajred'dina Barbarose, što je uslijedio 1539. godine, kako ovaj ne bi od čvrstog crkvenog i samostanskog zdanja napravio bastion za borbu protiv grada. Kasnije je čitav taj teren poravnat i služio kao tzv „Crnogorski pazar“ za prodaju proizvoda stanovnika iz unutrašnjosti, pa je čak opjevan u Njegoševom „Gorskom vijen- cu“. Mnogo kasnije, nakon II svjetskog rata, uvrh toga prostora između dva kraka rječice Škurde, neki „stručnjaci“ su izgradili parnu elektrocentralu, koja je za pokretanje turbina koristila vodu iz Škurde, a za zagrijavanje vode ugalj, koji se dovodio brodovima iz Raše u Istri. Zgrada te centrale, koja i sada posto- ji pretvorena u trafo-stanicu, odnosno, njeni temelji izgleda da su u potpunosti sjeli na ostatke crkve i samostana Sv. Nikole. Postoji jedno svjedočanstvo starog kotorskog ljetopisca, majsto- ra Romea Fiorelli, koji je zapisao da su se tokom radova na iskopu temelja nove centrale otkrili zidovi crkve i njene apside, djelimično sa freskama, kao i neki grobovi. Postoji mala nada

da bi se možda nešto i moglo naći južno od ove zgrade, ispod niza zemljanih terasa koje se pružaju do stijene na kojoj su podignuti sjeveroistočni bedemi Kotora.

B i l j e š k e :

1. U(rbano) R(affaelli), Chiesa e convento di S. Nicolò dei Dominicani di Cattaro, Gazzetta di Zara, No 14, anno 1845, pag. 67.

49. 1345. godine, 6. januara, u Avignonu:

Protest pape Klementa VI kralju Dušanu zbog prisvajanja ranijih benediktinskih samostana

Ova izuzetno važna bula pape Klementa VI (1342-1352) bila je već duže vremena predmet interesovanja brojnih historičara, koji su na njoj gradili svoje, ponekad ishitrene pretpostavke, ali da bi sve bilo ispravno radi zaključivanja, donosimo bulu u originalu i prevodu, prema Smičiklasu koji je preuzeo iz Theinera, budući da se u buli pominje čitav niz crkava na lokalitetima u Boki Kotorskoj, odnosno u unutrašnjosti zemlje, koje su bile pod jurisdikcijom Kotorske dijeceze.

Smičiklas, Codex, XI, str. 179, dok. br. 134;

Theiner, Mon. Slav. mer, I, no. 286, str. 215;

Reg. An, IV, tom I, ep. 252, fol. 312.

Clemens episcopus, servus servorum dei. Carissimo in Christo filio Stephano, regi Rassie illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad fovendum in caritatis visceribus ecclesiarum prelatos, et eos precipue, qui pontificali preminent dignitate, ac eorum bona et iura eo te facilius nostris precibus invitamus, quo in bonorum operum executione tuum affectum magis promptum et facilem credimus invenire maxime cum exinde tibi apud deum, cuius prelati huiusmodi sunt ministri, retributionis eterne premium rependatur in celis, et apud homines laudis preconium acquiratur

Sane venerabili fratre nostro Sergio Catharensi /(1) quem nuper suis exigentibus meritis Catarensi ecclesie tunc vacanti prefecimus in episcopum et pastorem, nobis insinuante percepimus, quod licet sancte Marie Buduensis /(2), sancti Nicolai de Petraniza /(3), sancti Luce de Chertale /(4), sancti Michaelis de Tombe /(5), sancti Petri de Gradez /(6), sancte Marie de Resson /(7), sancti Petri de Campo /(8) et sancti Marci de Pinita /(9), monasteria ordinis sancti Benedicti, necnon sancti Triphonis de Zeptat /(10), sancti Martini de Canal /(11), sancte Marie de Prisren /(12), sancti Petri supra Prisren, sancti Triphonis de Beruenich /(13), sancti Triphonis de Gregoniste /(14) et nonnullae alie ecclesie Catharensis diocesis episcopo Catharensi, qui est pro tempore, tamquam diocesano locorum huiusmodi subesse, et a eius dispositionem pertinere de iure, ac Buduanensis et sancti Gabrielis /(15), necnon de Malont /(17) et quedam alie insule et ville dicte diocesis, qui in tuo regno consistunt, ad mensam suam spectare noscantur: tamen nonnulli reges Rassie, predecessores tui, monasteria, ecclesias, insulas ac villas predictas suis temporibus occuparunt, et tu nunc occupas et defines occupata, et de monasteriis, ecclesiis, insulis et villis predictis disponis pro tue libito voluntatis in anime tue periculum, et ipsius episcopi et ecclesie predictae preiudicium non modicum et scandalum plurimorum.

Cum ita, filii carissime, sit virtutis opus, ecclesias et personas ecclesiasticas, presertim pontificali dignitate preditas, benigno favore prosequi, ac eas pro regis eterni gloria in suis manutenere iuribus et etiam defensare, serenitatem regiam rogamus et hortamur attente, quatenus eundem episcopum et ecclesiam predictam habens pro nostra et apostolico sedis reverentia propensius commendatis, eidem episcopo monasteria, ecclesie, insulas ac villas predicta<s> in pace dimittas, sibi que in suis oportunitatibus regia benignitate assistas, ita

quod ipse tuo suffultus auxilio de dictis monasteriis, ecclesiis, insulis et villis, prout ad eius spectat officium, ordinare valeat, ut est iuris, ac tibi exinde a deo perennis vite premium et a nobis condigna proveniat actio gracıarum.

Datum Avinione, VIII idus ianuarii, pontificatus nostri anno quarto.

P r e v o d :

Klement biskup, sluga slugu Božjih. Najdražem u Hristu sinu Stefanu, slavnom kralju Raške, pozdrav i apostolski blagoslov.

Da bi se potpomoglo u poštovanju najdražih crkvenih prelata, posebno onih koji zauzimaju čelna mjesta u crkvenoj hijerarhiji, da bi lakše zaštitili njihova dobra i prava, stoga te našim molbama pozivamo vjerujući da ćemo za izvođenje dobrih djela tvoje poštovanje više spremno i voljno pronaći, što više kad će od toga tebi kod Boga, čiji su prelati na svoj način njegovi službenici, vječnog povratka nagradu nadoknaditi na nebu, a kod ljudi molitvama pohvale steći.

Upravo zbog toga od strane časnog našeg brata Sergija (III Kotoranina), koga smo skoro zbog njegovih značajnih zasluga izabrali za biskupa i pastira upražnjene crkve Kotora, što se tiče Sv. Marije u Budvi, Sv. Nikole u Petranici (Radovanići, Luštica), Sv. Luke u Krtolima, Sv. Mihaila na Tumbi (Prevlaka), Sv. Petra u Gradecu (Bogdašići), Sv. Marije u Rosama, Sv. Petra u Bijeloi i Sv. Marka u Pinu (Tivat), samostanâ reda Sv. Benedikta, kao i Sv. Tripuna u Cavtatu, Sv. Martina u Konavlima, Sv. Marije u Prizrenu, Sv. Petra iznad Prizrena, Sv. Tripuna u Brveniku, Sv. Tripuna u Gregoništu (?) i dosta drugih crkava dijeceze Kotora, koje su episkopu Kotora, koji je bio u to vrijeme, kao dijecezanska svojina bile podvrgnute, i po pravu pripadaju na njegovo raspolaganje, kao i u Budvi, na Sv. Gabrijelu i u Moluntu te neka druga ostrva i zaseoci rečene dijeceze, koji su u tvome kraljevstvu, neka se zna da pripadaju njegovoj biskupskoj

mensi; ipak pojedini kraljevi Raške, tvoji prethodnici, su rečene manastire, crkve, ostrva i zaseoke u svoje vrijeme zauzeli, a da ti sada njih zauzmeš i držiš i naprijed rečenim manastirima, crkvama, ostrvima i zaseocima raspolažeš po svojoj slobodnoj volji a uz opasnost po tvoju dušu, a za samog biskupa i pome nutu crkvu ne mala osuda i bruka od većine.

Stoga, najdraži sine, neka bude učinjeno dobro djelo, neka crkvu i crkvene osobe, naročito one ukrašene biskupskim činom prati milostiva ljubav i neka im se za slavu vječnog kralja očuva ju neokrnjena prava; stoga prejasno kraljevsko visočanstvo učtivo molimo i pozivamo, da sa ovim biskupom i rečenom crkvom, postupaš blagonaklono iz poštovanja prema našoj Apostolskoj stolici, te da istom biskupu navedene manastire, crkve, ostrva i zaseoke prepustiš, da sebi i svojim pristalicama kraljevskom dobrotivošću pomogneš, tako da sâm, tvojom pomoću podržan, o tim manastirima, crkvama, ostrvima i zaseocima, kako to nalaže dužnost i pravo, treba da narediš, a tebi od Boga slijedi nagrada vječnog života, dok će ti od nas doći dostojna zahvalnost.

Rađeno u Avinjonu, (VIII ida) 6. januara, četvrte godine našeg pontifikata (1345).

Bilješke :

1. Kotorski biskup **Sergije** (III), imenovan 27.oktobra 1343. godine bulom istog pape Klementa VI.

2. Najvjerojatnije se radi o starohrišćanskoj bazilici iz VI vijeka u Budvi, čiji su temelji iskopani nakon zemljotresa 1979. godine na prostoru između budvanske Citadele i nekada katedralne crkve Sv. Ivana, a koja je – prema sačuvanom natpisu iz 840. godine – mogla upravo te godine biti pretvorena u benediktinsku opatiju, ali možda se radi i o postojećoj gotiziranoj crkvi Sv. Marije „in punta“, u kojoj se nalazi ugrađen ovaj natpis.

3. Petranica (Pritranica) je mikrolokalitet u selu Radovanići na poluostrvu Luštica, na kome i danas postoji stara crkva Sv. Nikole,

krstoobrazne osnove sa kupolom, sa nekoliko ugrađenih preromaničkih fragmenata, po tradiciji građena 1117. godine.

4. Crkva Sv. Luke na kupastom brežuljku (ilirskoj gradini ?), istočno iznad sela Gošići u Krtolima.

5. Stara benediktinska opatija Sv. Mihaila na (polu)ostrvu Prevlaka, koje se često naziva i »Tumba«, o kojoj postoji bogata stara i nova literatura. Vidi listinu br. 1 i bilješku 2.

6. Vidi listinu broj 36 i bilješku 1.

7. U novije vrijeme se pretpostavlja da se radi o ruševinama crkve iz razdoblja preromanike IX-XI vijeka kod sela Rose, na ulazu u Bokokotorski zaliv.

8. I ovdje se takođe smatra da se radi o crkvi Sv. Petra u Bijeljoj, od koje je nekoliko preromaničkih fragmenata ugrađeno u fasadu male nove crkve Sv. Petra, iza Osnovne škole u Bijeljoj.

9. Vjerovatno na lokalitetu Pine u Tivtu, danas ne postoje ni ostaci.

10. U starim dokumentima se ime slikovitog gradića Cavtata često pisalo „Zeptat“

11. „Canal(e)“ je uobičajeni naziv za Konavle, župno polje južno od Dubrovnika.

12. Pored crkve Sv. Marije, u Prizrenu je postojala i druga katolička crkva Sv. Petra

13. Rudarsko naselje Brvenik se često pominje u kotorskim notarskim spisima 1326-1337. godine, budući da je u njemu postojala jaka kolonija kotorskih trgovaca metalima.

14. Za sada nepoznati lokalitet

15. Gabrio ili Stradioti, otok u Krtoljskom arhipelagu nasuprot Tivta, sa ostacima neistražene crkve Sv. Gabriela, danas poznat i pod imenom „Sveti Marko“.

16. „Malonta“ je latinski naziv za Molunat. Uporedi našu listinu broj 3 i bilješku 2.

51. 1351. godine, u Nerodimlju:

Stefan Dušan, car Srba i Grka, potvrđuje stare posjede Kotora

Iako se u nauci ova povelja smatra falsifikatom, uputno je da se ovdje donese u italijanskoj i slovenskoj verziji, budući da se u njoj pominju lokaliteti i osobe koje se navode i u najstarijim sačuvanim knjigama kotorskog notarijata iz nešto ranijeg perioda, od 1326 – 1337. godine.

Smičiklas, XII, str. 61, dok. br. 45;

Rački, Listine, I, p. 142 – 145.

Gloria al tutto continente dio nostro, fattor del ciel e della terra, e al fiol della sua deità Jesu Christo, e al spirito sancto.

Signor dio vivo e vero, raxon documento e potente dextera, amator dell' homo, el homo per mezzo del fò fiol di ogni sapienza colla tua sapienza ornasti e con spirito santo alla tua deità, all' amor e grande grazia mettesti; signor dio mio con la tua potenza ziel e la terra fortificasti e con la dolcezza del spirito santo ziel e la terra e le belezze del ziel imbellisti e de ogni dolcezza adempisti col fiol de la tua deità, con raxon, fede e sapienza fortificasti, e all' inferno la porta e potenza riunasti colla crucifixion e spargimento di sangue de dio nostro, el tuo fiol, e con te solo dio e homo, dio per mezzo della tua deità, e homo per la tua umilta e graziosa incarnazion per la parola del glorioso Gabriele a Nazaret de Galilea alla purissima e mundissima gloriosa e molto umel verzine Maria, fiola de Habram, e fiola e madre da la tua deità; a nui la leze e la raxon mostrasti a la creazion del nostro impero.

Jo Stefano con la grazia di dio imperador de Servia e de Grezi, pronipote di santo Simeone Nemagna, molto glorioso e nuovo colador de mira, della gloriosa sedia de Servia

signor, a al suo fiol e al bisavo nostro signor signor Stefano primo incoronato di corona rè e al suo fiol santo Sava archivescovo di Servia, io fiol e suzessor dell' imperio e signoria d' essi avi, bisavi e progenitori nostri, zurai a tutti le leze, possession, breveleggi confermar, e sopra tutti alli zentiluomeni de Cattaro per la loro vera fede e onorevol servizio, lo qual sempre hanno portato a li nostri genitori e progenitori e precipue al nostro impero.

Adesso sia noto a tutti, come io Stefano imperador, essendo a Budua in la giesia de santa deigenitrice, se approssimò li zentiluomeni de Cattaro per nome de tutta comunità de Cattaro: Michiel Bucchia /(1), Grube Bistetich /(2), Marco Bogasich /(3), Piero Bucchia /(4), Drago Marcovich /(5) digando, che el signor patriarca occupa i confini di Cattaro. E io Stefano, per la dio grazia imperador di Servia e de Grezia, vollendo alla iustizia e alla legge mostrar luogo, al patriarca fessemo intender, essendo el patriarca appreso l'imperio nostro a Presren a paro con li zentiluomeni di Cattaro personalmente, io dissi che rispondeno; e in qual luogo li zentiluomeni di Cattaro disseno le sue raxon come avevano detto per avanti, el signor patriarca che risponde; che vadan uomeni da ben e di buona fede, e che vadan sopra lor fede e anima la maniera e li confini fra li confini. Signor patriarca intendendo simel risposta benedisce la risposta dell'imperador; e mandò sopra la fede loro Micus e Radosavo Zernovich /(6). E soprascritti Micus e Radosav trovarono e portaseno li confini di Cattaro a la presenza del nostro impero in Nerodimglia.

Comenza el confin antico di Cattaro: de Jas /(7) in pietra rossa in Priessor /(8) in giesia de sancti Trifone /(9), in Svisio /(10), in Copa /(11) e inde fin Dubovichcha scala /(12) in Viligna Jama in Polesdo /(13), come son signati i confini per pietre firme, e per mezzo de Drenovich /(14) in suso in

Visnama Glava /(15) in suso in Maistovino Blato /(16) per tutta la montagna e per la corona de Lovtien /(17) per la custiera in Studenaz /(18) a Copita /(19), e de Studenaz per mezzo Busedo /(20) a Carstaz /(21) in Pestigny-Grad /(22) per drettura in Salase /(23) per la corona del monte in Zosio /(24) in fiumera di Luta /(25). Questi confini antichi de Cattaro fino al confin quello dette d[omi]no imperador alla comunità di Cattaro Ledenize /(26) e Salase per la lor vera fede e onorievol servizio. E da altra banda per lido del mar fino la Fiumara de Luta, tutta Dobrota, e de altra banda comeza el confin de Cattaro per lido del mar a Bobovista /(27), e così in Prevlacha in giesia di santo Archangelo /(28), reedificata per li zentilomeni e comunità de Cattaro, quello che confermò e dette lo nostro imperio a Cattaro: Lustiza /(29) con tutto el contado e con tutti piani e costiere, case e con tutte raxon e pertinenze sue e cuxi per dretura per prl lido del mar a Jas.

Poi vedendo el nostro imperio simel discussion e trovamento delli confini de tutto el governo de Cattaro per Micus e Radoslavo al patriarcha /(30) e alli zentilomeni de Cattaro, e come intendessemo de Micus e Radoslavo, e come sta la cosa, e a quel d[omi]no santissimo patriarca e sopra diti zentilomeni umeltà e obbedienza mostrasseno e vedendo la sua voglia e la causa del pastor christian e la volontà dè nostri onorevol ztentilomeni di Cattaro, benedissemo e confermasemo, e confermemo questo zerchio soprascritto comme e scritto per ordine in questo breveleggio, che sia de Cattaro, e che siano valliosi cum tutto il suo governo, come le piazze vender, donar e dar in dotte e sottometter alla giesia e lassar alli fioli e far ogni sua volontà in eterno.

E se si trovasse qualche imperador evr signor drio di nui, over de nostri descendenti, e che volesse contradir questo sopra scritto, che sia maledetto e anatemitato, e che sia

prevaricator del corpo e del sangue de Christo, e che non sia benedetto da Jesù Christo omnipotente e de la purissima madre sua, e de tutta gloria celestial, e de nui Stefano imperador.

Questa discusion di confini soprascritti a Micus e Radoslavo con la parola e mandato del signor Stefano imperador e con la volontà e parola del signor patriarca chir Danilo, e con la parola delli zentilomeni de Cattaro e a me zagon / (31) Gregorio comandò signor, signor imperador, che scriva questa scrittura e breveleggio in confermazion de suoi primi breveleggi e scritture, quela prima dette signor imperador a Cattaro, e al presente quel che se troverà, per orde ne che sia de Cattaro come s'è scritto de sopra, in aeternum; e questa scrittura io Gregorio porto e dette ali sopra detti zentilomeni de Cattaro avanti la presenza e faza del signor imperador e del signor patriarca.

E li sono stati presenti in la corte imperador di Nerodimie i nobili e eletti zentilomeni dell' impero: Voicha chieassar, conte Vulatic, conte Goislavo e Milos so fradello, Branco Rasisalich e molti altri primari zentilomeni pizuli e grandi; e tutti vedesseno confirmazion e benedizion imperiale de la possession, e breveleggi de Cattaro confirmasseno e benedis seno, e alla benedizion e confermazion imperial umeltà mon strasseno, e ala benedizion e umeltà imperial tutti zentilomeni dissero amen.

Anno domini 1351.

Stefan per la dio grazia imperador de Servia e de Grezia.

P r e v o d :

Slava svedržećem Bogu našem, stvoritelju neba i zemlje, i sinu njegovog božanstva Isusu Hristu, i svetom Duhu.

Gospode Bože živi i istiniti, ispravnim razlogom i moćnom desnicom, ljubitelju čovjeka, čovjek je Tvojom zaslugom postao baštinik svake mudrosti, Tvojom mudročću si ukrasio i Duhom

svetim kod Tvoga božanstva, ljubavi i velike milosti si postavio; Gospode Bože moj, Tvojom snagom si nebo i zemlju učvrstio, nježnošću Svetog Duha nebo i zemlju i nebeske ljepote si uljepšao i svakom nježnošću ispunio sa sinom Tvoga božanstva i razumom, vjerom i znanjem učvrstio, i u pakao si odnio i snagom ujedinio sa raspinjanjem i gubitkom krvi Boga našega, Tvoga sina, a s Tobom su Bog i čovjek, Bog posredstvom Tvoga božanstva i čovjek po Tvojjoj pokornosti i ljupkom otjelovljenju po riječi slavnog Gabrijela u Nazaretu Galilejskom prečistoj i neokaljanjoj, slavnoj i preskromnoj Djevici Mariji, kćerki Abramovoj i kćerki i majci Tvoga božanstva; nama si zakon i razum ukazao kod stvaranja našega carstva.

Ja, Stefan, milošću Božjom car Srbije i Grka, praunuk svetog Simeona Nemanje, preslavnog i novog ostvarioca namjera i gospodara slavnog trona Srbije, i njegovog sina a našeg prastrica gospodina gospodara Stefana, prvog krunisanog kraljevskom krunom kao i njegovog sina svetog Save, arhiepiskopa Srbije, ja kao sin i nasljednik vlasti i gospodstva ovih stričeva, prastričeva i predaka naših, zakleo sam se svima da ću zakon, vlasništvo i povlastice poštovati, a prije svega plemićima Kotora zbog njihove prave vjernosti i časne službe, što su je uvijek pružali našim roditeljima i precima a posebno prema našem carstvu.

Sada neka bude znano svima da sam ja, car Stefan, sjedeći u Budvi u crkvi svete Bogorodice, primio plemiće Kotora u ime cijele opštine Kotora: Mihaila Buću, Gruba Biste, Marka Bogašića, Pera Buću, Drada Markova (Drago), koji su rekli da je gospodin patrijarh zauzeo granice Kotora. A ja, Stefan, Božjom milošću car Srbije i Grčke, želeći da pokažem pravdu i zakon, učinio sam na znanje patrijarhu budući da je patrijarh lično bio kod našeg carstva u Prizrenu zajedno sa plemićima Kotora, i rekao sam da odgovori; u tom času su plemići Kotora rekli svoje razloge kao što su rekli ranije, a gospodin patrijarh je odgovorio, da pođu dobri ljudi dobre volje i da rade prema vjeri

i duši na način da razgraniče granice. Gospodin patrijarh shvativši isti odgovor blagoslovio je odgovor cara; i poslao je pod njihovom vjerom Mika i Radosava Cerno(je)vića. A rečeni Miko i Radosav pronašli su i donijeli granice Kotora u prisustvo našeg carstva u Nerodimlju.

Počinje stara granica Kotora: od Jaza i Žute stijene na Prijedor i crkvu sv. Tripuna, na Svinjišta (?), na Kupu (?) i do Dubovičke stijene, na Vilinu jamu u Poleždolu, kako su označene granice tvrdim međašima; zatim sredinom Drenovštice (?) naviše na Visnavu Glavu, naviše na Majstorsko blato pa čitavom planinom i Lovčenskom kosom prema obali na Studenac i Kopita, a od Studenca sredinom Bušedola na Krstac i Pestingrad u pravcu Zalaza i vrhom planine na Zosio (?) na rijeku Ljutu. Ove su stare granice Kotora sve do granice koju je potvrdio gospodin car opštini Kotora Ledinac (Njeguše) i Zalaze za njihovu pravu vjernost i časnu službu. Sa druge strane obalom mora počinje granica Kotora sa čitavom Dobrotom do rijeke Ljute, a na drugoj strani počinje granica Kotora na obali mora kod Bobovišta i tako na Prevlaku sa crkvom svetog Arhangela, koju su obnovili plemići i opština Kotora, što je potvrdilo i dalo naše carstvo Kotoru: Luštica sa čitavim područjem i sa svim ravnicama i obalom i kućama i sa svim uslovima i pripadnostima njihovim, pa tako ravno obalom mora na Jaz.

Vidjevši tako naše carstvo isti govor i nalaz granica kod čitave vlasti Kotora preko Mika i Radoslava patrijarhu i plemićima Kotora, pošto smo razumjeli od Mika i Radoslava kako stoje stvari i kod gospodina svetog patrijarha i kod rečenih plemića, pokazujući poniznost i pokornost, a vidjevši njegovu želju i razlog hrišćanskog pastira kao i želju naših časnih plemića Kotora, blagoslovićemo i potvrdićemo, te potvrđujemo ovaj gorerečeni okvir kako je po redu napisan u ovoj povlastici da pripadne Kotoru, te

da budu ovlašćeni sa čitavom svojom vlašću ako im se sviđa prodati, darovati ili dati kao miraz te podvrgnuti crkvi ili ostaviti sinovima i učiniti po svakoj volji zauvijek.

A ako bi se našao neki car ili gospodar poslije nas ili naših nasljednika, koji bi htio poreći ovo gore napisano, neka bude proklet i anatemisan i pronevjeritelj tijela i krvi Hristove i neka ne bude blagoslovljen od svemogućeg Isusa Hrista i najčistije majke njegove i od čitave nebeske slave i od nas, cara Stefana.

Ovaj goreopisani dogovor Mika i Radoslava po riječima i nalogu gospodina cara Stefana i po želji i riječi gospodina patrijarha kir Danila te po riječi plemića Kotora, meni, đakonu Grguru, naredi gospodar, gospodin car, da napišem ovo pismo i povlasticu kao potvrdu njegovih ranijih pisama i povlastica koje je ranije dao gospodin car Kotoru, a u istome neka se nađe po redu da pripada Kotoru kako je napisano gore i to zauvijek; a ovo pismo sam ja Grgur odnio i dao gore rečenim plemićima Kotora u prisustvu i pred licem gospodina cara i gospodina patrijarha.

A bili su prisutni na carskom dvoru u Nerodimlju plemići i izabrani plemići carstva: Vojiša ćesar, knez Vlatko, knez Gojслав i Miloš njegov brat, Branko Rasisalić i mnogi drugi glavni veliki i mali plemići; i svi su, vidjevši potvrđivanje i carski blagoslov posjeda i povlastica Kotora, takođe potvrdili i blagoslovili pokazanu carsku milost, i na blagoslov i carsku milost svi plemići su rekli: amen.

Godine Gospodnje 1351.

Stefan, mилоšću Božjom car Srbije i Grčke.

*Smičiklas navodi da je Rački donio ovu listinu po nekom **slabom prijepisu**, a da se uzalud trudio da nađe original ili bolji prepis.*

B i l j e š k e:

1. Mihailo Petrov Buća, značajni kotorski plemić, diplomata i finansijer, mlađi brat Nikole Petrova Buće, protovestijara cara Dušana.

2. Grube Tripunov Biste sa majkom Radom obećava da će vratiti Opštini kotorskoj znatnu svotu od 2.500 perpera

3. ?

4. Petar Tripunov Buća, brat od strica Nikole i Mihaila Petrovih Buća, oženjen Božnom, kćerkom Junija Vukaševića iz Dubrovnika.

5. Drago Markov, klerik, unuk Draga Tripunovog Balduina, rodonačelnika ogranka Balduin velikog klana Drago – Bazilio.

6. Bila bi primamljiva pretpostavka da se radi o pripadnicima docnije vladarske porodice u Zeti jer ime **Radosav** aludira na nešto kasnije ime **Radiča Crnojevića**.

7. Zaliv i plaža **Jaz** prema Budvi, gdje se nalazi i Crvena (Žuta) Greda, pomenuta takođe i u tzv. Dračkom ugovoru između Vuka Brankovića i providura Francesca Quirina iz 1426. godine (S. Nakićenović, Boka, antropogeografska studija, str. 568): „**deciaremo li confini de Cattaro commençando dal luogo dito Jas al secco rosso e a pruovo e la giesia di san Trifon, suso alla cuppa sino alla scala de Duboviza e Villinayama a Ponesdol**“.

8. Najvjerojatnije zaselak **Prijevor** prema prevoju Topliš.

9. Crkva nepoznate lokacije.

10. Nepoznati lokalitet

11. U bilješci br 7 naveden lokalitet „kupa“.

12. U bilješci br. 7 navedeno kao „Dubovička stijena“.

13. U bilješci br. 7 takođe navedeno kao „Vilina jama u Polešdo“ ali se tačna lokacija ne zna.

14. Potok **Drenovštica** pominje se u vezi sa selom **Lastva Grbaljska**.

15. Nepoznati lokalitet.
16. Selo **Majstori** nalazi se na južnim obroncima Lovćena, a možda u njemu i kakva lokva ili blato.
17. Padine **Lovćena** zvane i **Lovćenska kosa**.
18. Mikrolokalitet u Njegušima.
19. Zaselak **Kopito** u Njegušima.
20. ?
21. Prevoj **Krstac** iznad kanjona rijeke Škurde kojim prolazi put Kotor – Cetinje.
22. Brijeg **Pestingrad** iznad Dobrote.
23. Sela **Mali** i **Velji Zalazi** nalaze se na kosi Pestingrada iznad Dobrote
24. Nepoznati lokalitet.
25. Rječica **Ljuta**, granica Dobrote na sjeveru, prema selu Orahovac
26. Lokalitet **Ledenice** su zapravo **Ledinac**, prednji dio Njeguškog polja, do prevoja Krstac.
27. Lokalitet **Bobovišta** udno Tivatskog zaliva, blizu Prevlake.
28. Poluostrvo **Prevlaka** sa ostacima crkve **sv. Arhangela Mihaila**.
29. Poluostrvo **Luštica** zatvara sa zapada Bokokotorski zaliv.
30. Ime patrijarha nije navedeno, a u sljedećoj ispravi se patrijarh srpski naziva **Danilo**. Međutim, postojala su dva srpska patrijarha toga imena u XIV vijeku ali je jedan, **Danilo II**, bio na tronu od 1323-1337. godine a drugi, **Danilo III**, od 1390-1396. godine.
31. Venecijanska transkripcija titule **đakon**.

52. 1351. godine, u Prištini

Stefan Dušan, car Srba i Grka, potvrđuje Kotoranima privilegije ranijih vladara

Ova povelja kao da predstavlja slovenski prepis prethodne isprave, a bez obzira da li je original ili kasniji falsifikat, vrijedno je da

se donese radi lokaliteta koji su ovdje dati u slovenskoj verziji.

Smičiklas, XII, str. 63, dok.br. 46;

Farlati, Illyr. Sacr., VI, 449-450;

Miklošić, Mon. Serb., p. 149-152;

Rački, Rad, I, 142-145.

Слава ѿцу и сину и светому духу, слава ти, господи боже мои, истина, истинно покоище всѣхъ праведныхъ, уфание, господи, моего духа спасение, мене же раба своего сотвориши на образъ и прилику своего божества, и дароваше милостию и народу у облюбы постави, украси ме земломъ и земелскомъ красотомъ, градове же многе у стражу намъ предаде, и пастира надъ всѣмъ постави, грешень быхъ, грѣху волю и область нада мною не даде, а ако на славнога и препростаго но наче мене же на выше постави, и царемъ самодержцемъ прослави, слава ти Христе, вселенни спасе и боже вседержителю, господи, всаку благодать и разумъ и праведнии судъ божественно вати исходи: тебѣ же, Христе, славу и свѣ ... вездѣхъ весь день моего житiа б мир пустихъ сердцем, воломъ, словомъ и дѣломъ ако богу отцу царю всему держителю и сыну милосердiа украшение нашего недостоiанiа и духу светому возлюбленному, пречисте и непорочне дѣве Марiе, дщери и праветней по ти Давида цара, кимъ бысть богомъ пророкомъ глаголющи дщи дщеры, и приклони ухо твое, царь возлубли красоту твою.

Такожде и азыво Христа бога вiернии Стефанъ, милостию божиомъ царь серблен и грекомъ самодержаць всѣхъ сербцехъ и поморсцѣхъ землiахъ, внукъ светаго и страшнаго крала Уроша, правнукъ господина преподобнаго отца Стефана Немане, новаго мироточца, владики виш-

наго самодержавиа всѣхъ серпсцѣхъ и поморсцѣхъ земаль и царства мы благосердіемъ умоливше сіемъ щеродостамнии ѿ спасенію зданія своіа вседател(не) деснице, благоволиви убо умолитель о насъ многіе приста- тель величеству его быти не хотъ смерти грѣшнику, но къ обращенію живота. Азь бо его свиди житію сему вре- менному, и зговорих сіа со господиномъ отцемъ царства мыи, преосвещеніемъ архієпискупомъ кірь Даниломъ, со епискупи и со игуменіи и со властели и всѣмъ соборомъ сербсцѣмъ, и милостию Христа бога моего ѡбѣтоваше ми се и заклеше вси выше писаніи господиныхъ архієпискупъ со свѣмъ соборомъ церкви и весь соборъ царства мы, да всако даніє родителіа и прародителіа нашієхъ и толи- кожде наше даніє и потвержденіє потвердіше, и сие потвержденіє прославлено бысть и таково прославленіє чувше, и доидоше къ нашему царству въ Приштину вла- стеле и граѣне нашего віернаго и столнаго и любымаго и славнаго града Котора на име Михо Буѣникъ /(1) и Грубе Бистетикъ /(2) и Жунъ Башлевићъ /(3) и Гергуръ Гимановићъ /(4) и Басе Быговићъ /(5), и донесоше своје крусиволь /(6) и записе перве госпode, родителіа и праро- дителіа нашієхъ исувише крусивою и записъ господина и деда нїи светаго крала Уроша и госпоѣе свете кралице киръ Елене /(7), како да господиныхъ светыи краль и света кралица Котору жупу Гербаль, дони и горніи, со свѣми мегами и засеолци и с правинами своєми и башину и у племанито до вѣка и вѣку амин, и шо е было которско первомъ, да буде и после довієка. И то ми видѣвши и весь соборъ выше писаніи Котору и свои общини котор- ской благословисмо и потвердисмо выше речену жупу Гербаль, дони и горни, Котору и которском наслѣдо до

вѣка у вѣку аминь, да су волнїи томь си жупомь всїаку волю свою сотворити како своїомь племенитомь башиномь како любимо имь, тїа толико выше речена жупа Гербаль колико виногради и влащаци и земль и ливаде со свѣми правинама своими. Мираць /(8), Лозица /(9), Доброта до Люте /(10) и монастирь светаго Георгїа /(11) со свѣмь метохїомь своїомь.

Христе славнїи, научи насъ всїакому науку благовѣрному глаголюще: тко оставить отца либо ину вещь мене ради р. а. б., прїиметь жизнь вѣчну, возрадити іа; такожде властеле которсїи сотворише све при нашей чести и вѣры оставише, а ..... тому упоменуемо, како вѣру и поштену службу приказаше нашїемь родителѣмь и прародителѣмь и нашему царству, и видѣсмо записе сувѣше писанехъ записе записъ и крусивою господина краля Радосава /(12) и господина Владислава /(13) Урошь /(14), видѣвшїи, како по крусивою господина краля Гурга/(15), господина серпцкога и поморскога, которскои общини благослови и потверди церков архангелову въ маломь мору према отоку /(15), Лущицу/(16), Пасиглавъ /(17), Кертале /(18), Поль /(19), како е уписано у крусиволю господина краля Радосава и братїе его, господина Владисава и господина Уроша нашъ господинъ Стефанъ, царь серблемь и геркомь, потвердихъ властеломь и свои общини все выше писанїе; и сада сувише имь дахъ за нихъ вѣру и почтену службу у Баошле /(20), Біелу /(21), Крушевице /(22) со свѣми селами, мегами, правинами своими до ріеке, и сувише тога дахъ имь выше реченога града имь Леденице /(23), донъ и горнъ, и залазе /(24) со свѣми правинами своими да е выше реченимь властели и нихъ све общинїи до вѣка и вѣку аминь, да имь нико по

нась царь ни господарь не потворыи и не поруши даніе и потверженіе сего записа и иннихъ выше речениехъ записа. Тко ли бы потворіо и порушіо таково сотвореніе, да е проклетъ ѿть моего Христа владике и ѿть пречисте матере егѡ и ѿть все ангелске силе и ѿть дванаестъ верховніехъ апостола и ѿть всего небеснаго собора и ѿть господина архіепископа и его сабора и ѿть мене гръшнаго Стефана цара и ѿть всьхъ родителя нашіехъ, и духъ таковаго преступника да е другъ всьхъ лукавихъ аггела.

Сіи крушивои азъ Вукашинъ уписахъ и дахъ выше реченомъ властеломъ ріечію и заповедію господина цара Стефана и речію и потверженіемъ господина патріарха кирь Данила и всего собора егѡ и властела и собора царскаго Ге(р)гура кесара Бранка /(25) и Радована Расисалика /(26) и Алтома /(27) и брать му Воиславъ и кнезь Вратко Обрадь /(28), чеоникъ и воевода Марко /(29) и мнози ини властеле мали же и големи, и за више върваніе печатисмо златнимъ печатию закономъ и обычаемъ крусивое лѣта 1351.

Стефанъ милостію божомъ царь Сербомъ и Геркомъ

Prevod :

Slava Ocu i Sinu i Svetome duhu, slava ti, Gospode Bože moj, istino, istiniti spokoju svih vjernih, ufanje, Gospode, moga duha spasenje, mene raba Božjega stvorio si na lik i priliku svoga božanstva i darovao milošću i narodu po volji postavio, ukrasio me zemljom i zemaljskom ljepotom, gradove mnoge na čuvanje nam predao i pastira nad svima postavio; grešan sam bio no grijehu snagu i vlast nada mnom ne dade, i ako ne slavnog i priprostog no inače mene na više postavi, slava ti, Hriste, spase

svijeta i Bože svedržitelju, Gospode, svaku blagodet i razum i pravedni sud božanstveno pripremi: tebi Hriste, slavu i sve ... provedoh svaki dan mojega života u miru, dopustih srcem, voljom, riječju i djelom ako Bogu i Ocu caru svedržitelju i Sinu milosrđa ukras našeg nedostojanstva, i duhu svetom i voljenom, prečiste i neporočne djeve Marije, kćerke pravednije od Davida cara, od koga je naučena da bude bog i prorok, govoreći kao kćerki, i prikloni uho tvoje, care, zavoli krasotu tvoju.

Tako i ja, u Hristu bogu vjerni Stefan, milošću božjom car Srba i Grka, samodržac svih srpskih i primorskih zemalja, unuk svetoga i strašnoga kralja Uroša, praunuk gospodina prepodobnog oca Stefana Nemanje, novoga mirotočca, vladike višnjeg samodržavlja svih srpskih i primorskih zemalja i carstva mi, blagosrdnošću umolivši ovim štedrostima za spas zdanja svoje darežljive desnice, i blagovoljnog molioca za nas mnoge koji pristupamo veličanstvu, da ne budu smrt grešnika već obraćenje života. Ja sam njega slijedio u svom privremenom životu i dogovorih se sa gospodinom i ocem carstva mi, preosveštenim arhiepiskopom kir Danilom, sa episkopima i igumanima i sa vlastelom i čitavim saborom srpskim, i milošću Hrista boga mogega obećaje mi i zakleše se svi, gore rečeni arhiepiskop sa čitavim saborom crkve i čitav sabor carstva mi, da svako darivanje roditelja i praroditelja a takođe i naše darivanje i potvrdu potvrdiše, a ovo potvrđivanje proslavljeno bijaše, a čuvši takvo proslavljanje dođoše našem carstvu u Prištinu vlastela i građani našeg vjernog i stolnog i ljubljenog i slavnog grada Kotora, naime Miho Bučić i Grube Bistetić i Đun Baziljević i Grgur Gimanić i Baze Bigović, i donesoše svoje hrisovulje i zapise ranije gospode, roditelja i praroditelja naših, a još i hrisovulju i zapis gospodina i djeda našega, svetog kralja Uroša i gospođe svete kraljice Jelene, kako je dao sveti kralj i gospođa sveta kraljica

Kotoru župu Grbalj, gornji i donji, sa svim međama i zaseocima i pravima svojim u baštinu i u plemstvo do vijeka i vijeku amin, a što je bilo kotorsko ranije, da bude i poslije dovijeka. I to mi vidjevši i čitav gore pisani sabor, Kotoru i svoj opštini kotorskoj blagoslovismo i potvrdismo gore rečenu župu Grbalj, donji i gornji, Kotoru i njegovom nasljeđu do vijeka i u vijeku amin, i da su slobodni sa tom župom svaku svoju želju ostvariti kao svojom plemenitom baštinom kako su voljni, a koliko više rečena župa Grbalj toliko i vinogradi i vlašinci i zemlje i livade sa svim pravima svojim: Mirac, Lozica, Dobrota do Ljute i manastir svetoga Đorđa sa svom svojom metohijom.

Hriste slavni, naučio si nas svakom nauku blagovjernom govoreći: ko ostavi očevu bilo koju stvar mene radi r. a. b. (?) neka primi kaznu vječnu, izraditi je; takođe vlastela kotorska sve za našu čast i vjeru ostaviše, a ... potom se spomenusmo kakvu vjeru i poštenu službu prikazaše našim roditeljima i praroditeljima i našem carstvu, i vidjesmo zapise više rečenih zapisa, zapis i hrisovulju gospodina kralja Rados(l)ava i gospodina Vladis(l)ava i Uroša, a vidjevši kako po hrisovulji gospodina kralja Đurđa, gospodina srpskog i primorskog, kotorskoj opštini blagoslovi i potvrdi crkvu Arhanđelovu u malom moru prema otoku, Lušticu, Pasiglav, Krtole, Bijeljsko polje, kako je upisano u hrisovulji gospodina kralja Radoslava i braće njegove, gospodina Vladislava i Uroša, ja gospodin Stefan, car Srba i Grka, potvrdih vlasteli i svoj opštini kotorskoj svo gornje pisanje; a sada naknadno im dadoh više rečenoga njihovog grada Ledinac, donji i gornji, i Zalaze sa svim pravima svojim da je gore rečene vlastele i njihove cijele opštine do vijeka i vijeku amin, da niko poslije nas, car ni gospodar ne ospori niti obori davanje i potvrdu ovoga zapisa i drugih gore rečenih zapisa. Ko bi osporio ili oborio takav

sastav, da je proklet od moga Hrista vladike i od prečiste majke njegove i od cijele anđeoske sile i od dvanaest vrhovnih apostola i od cijelog nebeskog sabora i od gospodina arhiepiskopa i od mene grešnoga Stefana cara i od svih roditelja naših, a duh takvog prestupnika da je drug svih lukavih anđela.

Ovu hrisovulju ja, Vukašin, napisah i dadoh gore rečenoj vlasteli po riječi i zapovijedi gospodina cara Stefana i po riječi i potvrdi gospodina patrijarha kir Danila i cijelog sabora njegovog, i vlastele i carskoga sabora: Grgura kesara Branka i Radovana Radisalića i Altomana i brata mu Vojislava i kneza Vlatka Obrada, čelnika i vojvode Marka i mnoge druge vlastele male ili velike, i za veće vjerovanje pečatismo zlatnim pečatom po zakonu i običaju ovu hrisovulju.

Ljeta 1351.

Stefan milošću Božjom car Srba i Grka

Smičiklas napominje da Miklošić „meće ispod listine biješku: Ex apografo facto his ultimis annis Cathari. Nos paucissima mutavimus. Dakle nije imao originala, zato se je odvažio štogod i mijenjati“, pa nastavlja da je Rački listinu donio po Farlatiu, Illyr. Sacr., VI, 449-450, po prevodu Flaminija Cornera, a da je Rački listinu doslovno prepisao. Nadalje, Smičiklas pretpostavlja da je ova listina izdata u Nerodimlju, a ne u Prištini, te dodaje da je Rački objavio još jednu Dušanovu listinu sličnog sadržaja na italijanskom jeziku i to iz 1355. godine, i zaključuje da su sve ove listine notari prerađivali te da odstupaju od originala, a nemaju ni vjerodostojnost prepisa iz originala.

Bilješke:

1. Već pomenuti **Miho Petrov Buća**.
2. Već pomenuti **Grube Tripunov Biste**

3. Novi član poslanstva **Junije Markov Bazilio (Drago)**
4. Novi član poslanstva **Grgur Ivanov Gimani**
5. Novi član poslanstva **Baze Petrov Biga(Bize)**
6. Isprave se nazivaju i **hrisovulje**
7. Kotor je dobio **župu Grbalj** od kralja **Stefana Dečanskog**, a ne od kralja **Uroša** i njegove žene kraljice **Jelene**
8. Selo **Mirac** leži visoko na obroncima Lovčena, iznad sela Gornjeg Grblja.
9. Nepoznati lokalitet.
10. Područje **Dobrote** prostiralo se od **Kotora** do rijeke **Ljute**.
11. Manastir **Svetog Đorđa** na otočiću pred **Perastom**.
12. Srpski kralj **Radoslav(1227-1233)**
13. Srpski kralj **Vladislav (1234-1243)**
14. Srpski kralj **Uroš I (1243-1276)**
15. Možda se radi o vladaru Duklje, kralju **Đorđu** iz početaka **XII** vijeka od koga postoji nekoliko povelja, takozvani „Lokrumski falsifikati“.
16. Poloustvo **Luštica** odvaja sa južne strane Bokokotorski zaliv od Jadranskog mora.
17. Napušteno selo **Pasiglav** nalazi se na zapadnim padinama poluostrva Vrmac.
18. Područje **Krtola** leži između Luštica i Donjeg Grblja.
19. Postoji pretpostavka da se radi o tzv. **Bijeljskom polju**, gdje se nalazila crkva Svetog Petra **de Campo**.
20. Naselje **Baošići** nastavlja se od Bijele prema Herceg-Novom.
21. Naselje **Bijela** proteže se od Baošica do tjesnaca Verige.
22. Selo **Bijeljske Kruševice** leži na padinama Orjena iznad Bijele.
23. Još u najstarijim notarskim knjigama Kotora (**1326-1337**) pominju se posjedi njegovih građana na zaravni **Njeguškog polja**, gornjeg i donjeg, koje je tada nosilo ime **Ledinac**, a kasnije dobilo ime **Njeguši** po sada iščezlom potoku **Njeguš**.

---

24. Selo **Zalazi** (Velji i Mali) nalazi se visoko na hrbatu planine Njegoš, što sa istočne strane uokviruje Kotorski zaliv.

25. Bila bi zanimljiva pretpostvaka da se radi o **Grguru Brankoviću**, bratu Vuka Brankovića, mada on nije nosio titulu **ćesara**.

26. Možda bi prezime trebalo ispraviti u **Radisalić**

27. Župan **Altoman**, sin Vojinov, pominje se na Dušanovom dvoru od **1335-1352**. godine.

28. Neidentifikovani lik.

29. Neidentifikovani lik.

(kraj)